

ANDERSTALIGE NIEUWKOMERS

BEGELEIDEN ALS KLASLEERKRACHT

Nikita Van Wingen OLO3Y

Bachelorproefbegeleider: Julie D'Haeyer

SMART-school: Vrije basisschool EDUGO Sint-Vincentius

Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs

2018 - 2019

DANKWOORD

Na een intensieve periode van amper vier maanden, is het moment daar. Met dit dankwoord rond ik mijn bachelorproef af. Een onderzoek voeren op zo'n korte tijd was zeker niet makkelijk en ik deed het zeker niet alleen. Hierbij wil ik enkele personen bedanken.

Eerste en vooral wil ik de Vrije Basisschool EDUGO Sint-Vincentius bedanken voor de kans om dit onderzoek op te starten. In het bijzonder wil ik mevrouw de directeur Veerle De Paepe, zorgcoördinator Karen Bleuze en klasleerkracht Ingeborg Melis bedanken voor de interviews en de samenwerking.

Daarnaast wil ik ook mijn begeleider van de Arteveldehogeschool, Julie D'Haeyer, bedanken voor de feedback, het meedenken en de kritische blik.

En tot slot wil ik graag Aäron Waterplas bedanken voor het vele nalezen, je kritische mening en de eeuwige steun die je me gegeven hebt.

Lieve allemaal, heel erg bedankt!

Nikita Van Wingen

INHOUDSOPGAVE

DANKWOORD	2
INHOUDSOPGAVE	3
1 AANLEIDING EN PROBLEEMSTELLING	5
1.1.1 Wie zijn anderstalige nieuwkomers?.....	5
1.1.2 Anderstalige nieuwkomers in Oost-Vlaanderen en België	6
1.1.3 Extra middelen voor anderstalige nieuwkomers.....	8
2 LITERATUURSTUDIE EN ONDERZOEKSVRAAG	9
2.1 Literatuurstudie.....	9
2.1.1 Wat moet een anderstalige nieuwkomer leren?.....	9
2.1.2 Een krachtige leeromgeving creëren voor taal leren	10
2.1.3 Nederlandstalige woordenschat voor anderstalige leerlingen	11
2.2 Onderzoeksvraag.....	13
3 METHODE EN DATAVERZAMELING	14
3.1 Participanten	14
3.1.1 Participant 1: de anderstalige nieuwkomer	14
3.1.2 Participant 2: de klasleerkracht.....	14
3.1.3 Participant 3: de zorgcoördinator	15
3.2 Onderzoekscontext	15
3.2.1 De school: Vrije Basisschool EDUGO Sint-Vincentius	15
3.2.2 De klassituatie van een anderstalige nieuwkomer.....	16
3.3 Procedure en materiaal.....	17
3.3.1 Bestuderen van literatuur	17
3.3.2 Bevragen van directie, zorgcoördinator en klasleerkracht van EDUGO Sint-Vincentius	17
3.3.3 Observeren van de anderstalige nieuwkomer in de klas	17
3.3.4 Bevragen van noden van klasleerkrachten.....	17
4 RESULTATEN.....	18
4.1 Deelvraag 1.....	18
4.2 Deelvraag 2.....	19
4.2.1 Schoolniveau	19
4.2.2 Klasniveau.....	20
4.2.3 Leerlingenniveau	20

4.3 Deelvraag 3.....	20
4.3.1 Noden in EDUGO Sint-Vincentius.....	20
4.3.2 Noden van klasleerkrachten.....	21
4.4 Deelvraag 4.....	22
4.4.1 De website: www.woordenschatAN.weebly.com	22
5 DISCUSSIE EN CONCLUSIE	23
5.1 Discussie	23
5.2 Conclusie	24
6 REFLECTIE	25
7 LITERATUURLIJST	27
8 BIJLAGEN.....	29
8.1 Bijlage 1: Cosmin 'Dit ben ik!'	29
8.2 Bijlage 2: Vragenlijst directie.....	30
8.3 Bijlage 3: Vragenlijst zorgcoördinator	31
8.4 Bijlage 4: Vragenlijst klasleerkracht.....	32
8.5 Bijlage 5: Interview Karen Bleuze (zorgcoördinator).....	33
8.6 Bijlage 6: Interview Ingeborg Melis (klasleerkracht Cosmin)	36
8.7 Bijlage 7: Observatie (anderstalige nieuwkomer in de klas)	39
8.8 Bijlage 8: Vragen enquête (noden van de klasleerkracht m.b.t. anderstalige nieuwkomers).....	40
8.9 Bijlage 9: Antwoorden enquête (noden van de klasleerkracht m.b.t. anderstalige nieuwkomers).....	43
8.10 Bijlage 10: Product of ontwerp als eindresultaat	49
8.11 Bijlage 11: Samenvatting bachelorproef	49

1 AANLEIDING EN PROBLEEMSTELLING

Uit het eerste gesprek met de directie werd duidelijk dat dit praktijkonderzoek zal draaien rond anderstalige nieuwkomers (AN).

De Vrije Basisschool EDUGO Sint-Vincentius krijgt meer en meer te maken met anderstalige nieuwkomers in de klas en ze voelen aan dat ze zelf te kort schieten om de leerlingen te begeleiden. De school krijgt echter geen extra zorguren voor deze specifieke groep leerlingen. Dit omdat er te weinig AN ingeschreven zijn. Leerkrachten, zorgleerkrachten en directie voelen aan dat de begeleiding van die leerlingen niet optimaal is in de klas, ze blijven met andere woorden op hun honger zitten.

De school wil dus graag te weten komen hoe de klasleerkracht, anderstalige nieuwkomers beter kunnen begeleiden zodat ook zij ondersteuning krijgen op maat in de klas.

1.1.1 Wie zijn anderstalige nieuwkomers?

Het Vlaams Ministerie van Onderwijs en Vorming beschrijft een anderstalige nieuwkomer als volgt (2017, omzendbrief BaO/2006/03): *“Anderstalige nieuwkomers zijn kinderen en jongeren die nog niet lang in België wonen en die niet voldoende Nederlands spreken of begrijpen om de lessen te kunnen volgen.”*

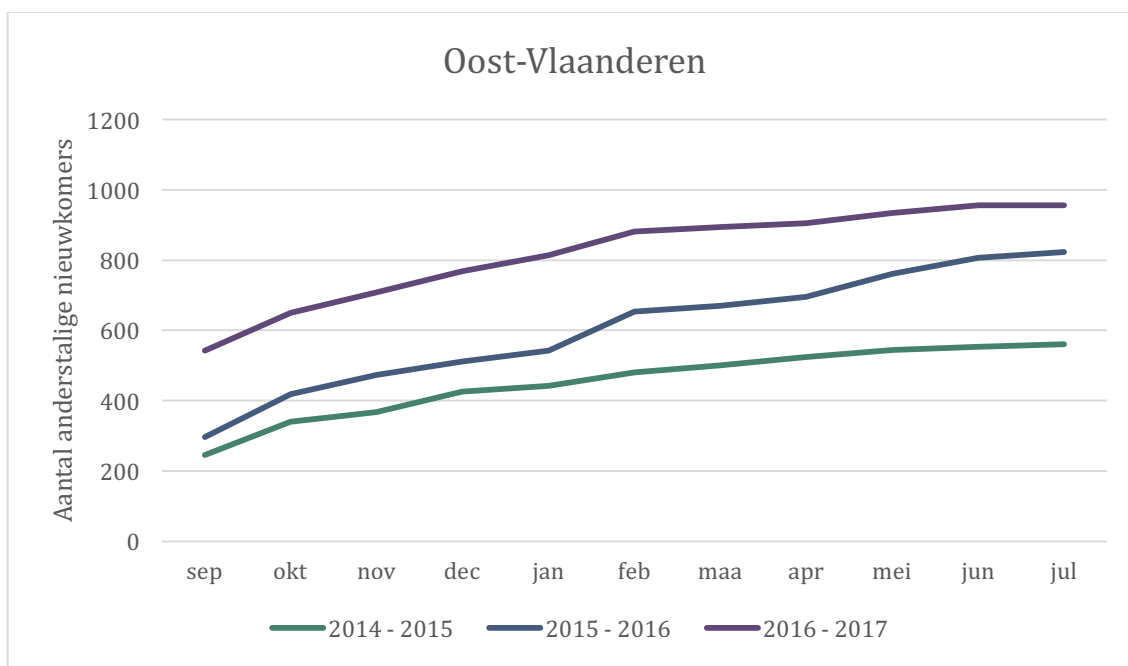
In het onderwijs wordt er een verschil gemaakt tussen kinderen die in een asielcentrum verblijven en andere anderstalige nieuwkomers. De kinderen moeten aan verschillende criteria voldoen voordat scholen extra middelen krijgen om de AN te begeleiden. De leerlingen die in een asielcentrum verblijven moeten tussen de vijf en twaalf jaar oud zijn en een attest van het asielcentrum hebben. Voor kinderen die niet in een asielcentrum verblijven zijn er extra criteria: ze mogen maximaal één jaar in België verblijven, ze spreken of begrijpen niet voldoende Nederlands om de lessen goed te kunnen volgen en ze zijn niet langer dan 9 maanden ingeschreven in een Nederlandstalige school.

Voor beide groepen geldt, dat ze maximaal twee jaar de naam ‘anderstalige nieuwkomer’ krijgen. Daarna worden de leerlingen ‘gewezen anderstalige nieuwkomers’ genoemd, dat zijn AN die al onthaalonderwijs in een Nederlandstalige school gekregen hebben, ook voor deze leerlingen kunnen scholen aanvullende lestijden aanvragen. (Het Vlaams Ministerie van Onderwijs en Vorming, 2017)

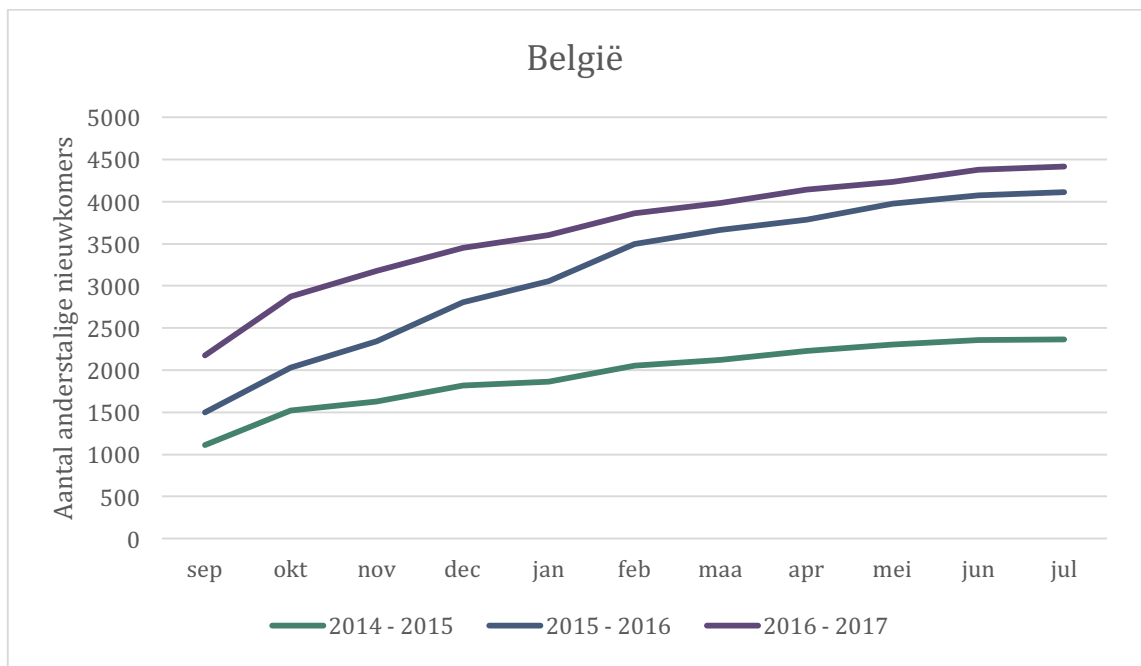
1.1.2 Anderstalige nieuwkomers in Oost-Vlaanderen en België

In onderstaande grafieken kunt u de laatste cijfers van het Agentschap voor Onderwijsdiensten (2017) in verband met de evolutie van het aantal anderstalige nieuwkomers in het reguliere basisonderwijs terugvinden. Deze cijfers kunnen vastgesteld worden door het aantal extra zorguren die door scholen werden aangevraagd. Extra zorguren kunnen pas aangevraagd worden vanaf minimum zes anderstalige nieuwkomers in een school of twaalf AN in een schoolgemeenschap. Wellicht zijn er dus meer anderstalige nieuwkomers in Belgische en Vlaamse scholen aanwezig.

De eerste grafiek die u hieronder ziet stelt de cijfers voor in Oost-Vlaanderen, de tweede grafiek stelt de cijfers voor in België.

Tabel 1 – Cijfers anderstalige nieuwkomers in Oost-Vlaanderen. (Agentschap voor Onderwijsdiensten, 2017)

Tabel 2 – Cijfers anderstalige nieuwkomers in België. (Agentschap voor Onderwijsdiensten, 2017)

Zoals u in bovenstaande grafieken kunt zien, is er een aanzienlijke stijging merkbaar van het aantal anderstalige nieuwkomers zowel in Oost-Vlaanderen als in België.

In de loop van drie schooljaren is er in Oost-Vlaanderen een stijging merkbaar van 70 %. Als we naar de cijfers van België kijken ligt deze stijging nog hoger, namelijk van wel 87 %. Ook EDUGO Sint-Vincentius komt meer en meer in contact met anderstalige nieuwkomers in de school en de schoolgemeenschap.

Deze problematiek bleef natuurlijk niet onopgemerkt. Vele leerkrachten, directeurs en schoolbesturen trokken nog voor deze stijging aan de alarmbel. Daarom werd in 2014 een grootschalig onderzoek opgestart naar de knelpunten van het onthaalonderwijs (het Vlaams Ministerie van Onderwijs en Vorming, 2017). Zo werd er in het onderzoek bekeken hoe de schoolloopbaan van deze anderstalige nieuwkomers verliep.

Ten eerste merkte men op dat ongeveer de helft van de AN leerlingen één jaar achterstand heeft opgelopen wanneer deze in een Vlaamse school terecht komt. Hierdoor worden AN vaak in een klas geplaatst met leerlingen die een jaar jonger zijn. Daarna stromen de meeste anderstalige leerlingen door naar het volgende leerjaar, mede dankzij de goede begeleiding. Ten tweede kon men aantonen dat ongeveer 20% van de AN blijft zitten in het jaar na het onthaalonderwijs, dus wanneer hij een gewezen anderstalige nieuwkomer is. Wat opvalt is dat er voor gewezen anderstalige nieuwkomers minder zorguren aangevraagd kunnen worden. Hierdoor wordt er door de onderzoeker een terugval opgemerkt. Het Vlaams Ministerie van Onderwijs en Vorming concludeert, dat de begeleiding die een AN leerling krijgt van cruciaal belang is voor zijn verdere schoolloopbaan.

1.1.3 Extra middelen voor anderstalige nieuwkomers

De extra middelen die een school krijgt voor anderstalige nieuwkomers hangt af van het aantal AN in de basisschool of in de scholengemeenschap. (Het Vlaams Ministerie van Onderwijs en Vorming, 2017) Een school heeft recht op aanvullende lestijden wanneer er zes AN zijn ingeschreven in de school, of twaalf in de scholengemeenschap. Voor elke gewezen anderstalige nieuwkomer krijgt de school één aanvullende lestijd per week voor het hele schooljaar.

Daarnaast krijgt de school een bedrag van €12,5 per anderstalige nieuwkomer, per maand. De school EDUGO Sint-Vincentius heeft echter geen recht op deze extra middelen omdat er niet genoeg anderstalige nieuwkomers ingeschreven zijn.

In het volgende hoofdstuk 'literatuurstudie en onderzoeksvraag' reik ik een aantal theoretische kaders aan omtrent anderstalige nieuwkomers.

2 LITERATUURSTUDIE EN ONDERZOEKSVRAAG

2.1 Literatuurstudie

U vindt in dit hoofdstuk enkele theoretische kaders in verband met anderstalige nieuwkomers in het onderwijs en taalverwerving in het algemeen.

2.1.1 Wat moet een anderstalige nieuwkomer leren?

In de omzendbrief van de Vlaamse overheid (BaO/2006/03) over onthaalonderwijs voor anderstalige nieuwkomers kunnen we het volgende lezen: *“Onthaalonderwijs is onderwijs dat de taalvaardigheid Nederlands én de sociale integratie van de anderstalige nieuwkomer bevordert.”* De anderstalige nieuwkomer moet dus vooral voorbereid worden om goed te kunnen meedraaien in een reguliere klas. De AN moet voldoende taalvaardig zijn in de Nederlandse taal, om boodschappen van de leerkracht te begrijpen. Daarnaast moet de leerling ook zelf het Nederlands kunnen produceren om op een efficiënte manier te functioneren in de klas en om alle taken goed te kunnen uitvoeren.

Naast het talige aspect is het ook heel belangrijk dat de anderstalige nieuwkomer het reilen en zeilen van de school en de klas leert kennen. Hij moet leren omgaan met de waarden en normen die gelden op de school en daarbuiten en sociale contacten leggen met kinderen en leerkrachten van de school (Het Vlaams Ministerie van Onderwijs en Vorming, 2017).

Volgens Lenaerts en Wauthier (2014) zal de gemiddelde anderstalige nieuwkomer vier fasen doorlopen voor hij het Nederlands constructief en correct zal kunnen gebruiken zoals het Vlaams Ministerie dit voorschrijft. Die vier fasen zijn: de gewenningsfase, de sociale redzaamheidsfase, de aanspreekbaarheidsfase en de taal- denkfase.

I. Gewenningsfase

In de gewenningsfase ook wel de ‘stille periode’ genoemd, zal de AN vooral receptief tewerk gaan en zelf weinig taal produceren. Hij moet een rijk aanbod krijgen van het Nederlands en onze taal veel kunnen beluisteren. De anderstalige nieuwkomer zal in deze fase vooral moeten wennen aan de klanken van de nieuwe taal en de nieuwe omgeving.

II. Sociale redzaamheidsfase

In deze fase beseft de anderstalige leerling dat hij het Nederlands nodig heeft om zijn behoeftes te vervullen en om in contact te komen met de andere kinderen op school en in de klas. Wanneer het kind iets nodig heeft moet het dit kunnen vragen.

In deze fase gaat de anderstalige nieuwkomer dus over van passief taalgebruik naar actief taalgebruik.

III. Aanspreekbaarheidsfase

Wanneer een kind zich in deze fase bevindt kan het zonder problemen communiceren met andere kinderen en leerkracht. De taal zorgt niet langer voor een kloof tussen het kind en de leerinhouden in de klas.

Deze fase moeten de anderstalige nieuwkomers bereiken volgens het Vlaams Ministerie van Onderwijs en Vorming na het onthaalonderwijs.

IV. Taal – denkfase

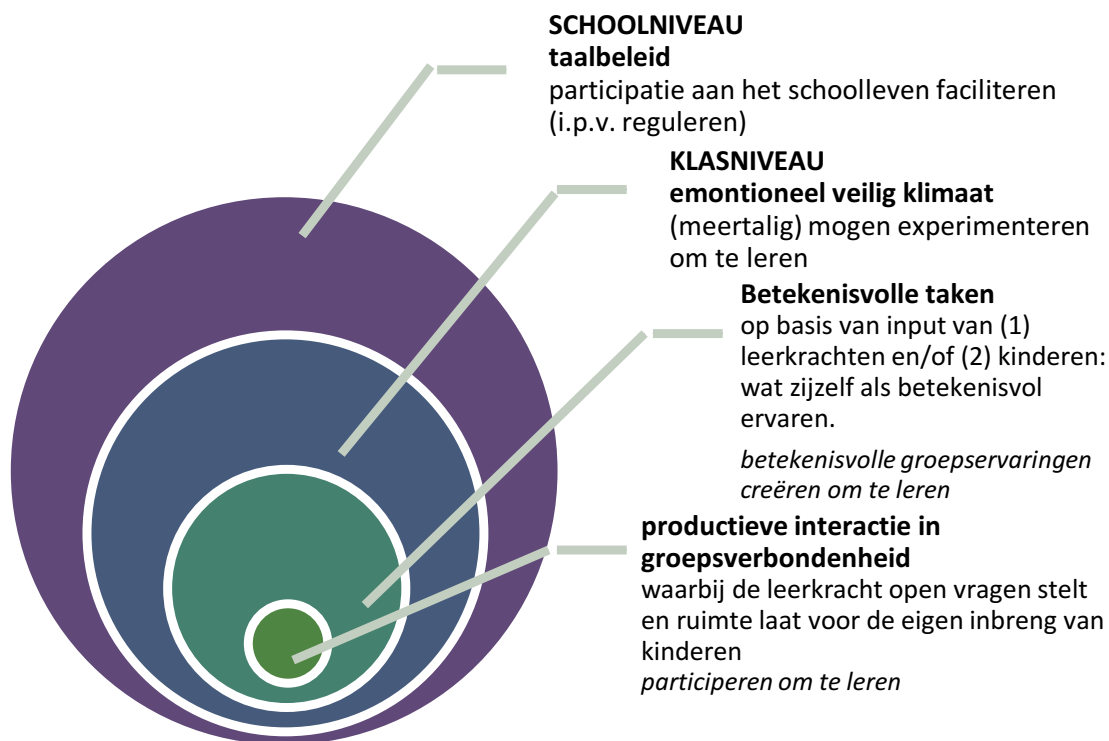
In de laatste fase kan het kind de werkelijkheid steeds beter ordenen, beschrijven en verklaren door middel van taal. De leerlingen kan dus bijna alles waar hij over nadenkt ook talig verwoorden in de klas en daarbuiten.

2.1.2 Een krachtige leeromgeving creëren voor taal leren

Volgens Carolien Frijns en Koen Jaspaert (2017) kan men in de klas een krachtige leeromgeving voor taal leren creëren indien de elementen in onderstaande figuur aanwezig zijn.

Om te beginnen moet een school op schoolniveau een taalbeleid uitwerken waarbij ze drempels wegwerkt en ze gericht werkt aan het verbeteren van het leefklimaat op school. Daarvoor moet er op de school plaats zijn voor participatie van ouders, leerlingen en leerkrachten. Dit bevindt zich in de buitenste cirkel van de figuur. De drie binnencirkels bevinden zich op klasniveau. Ten eerste moet er een emotioneel veilig klimaat heersen in de klas, waarin kinderen mogen experimenteren om te leren. Kinderen moeten dus vrij zijn om zelf dingen te ontdekken in de klas. Ook het verder ontdekken en experimenteren met de thuistaal hoort hierbij. Kinderen moeten het gevoel hebben dat hun eigenheid wordt gewaardeerd. Ten tweede, is het belangrijk dat de kinderen worden uitgedaagd met voor hen betekenisvolle taken. Deze taken kunnen invulling krijgen vanuit de leerkracht of vanuit de kinderen zelf. En ten derde worden deze opdrachten het best door de klas als sociale groep aangepakt en niet individueel. De nadruk moet hier liggen op betekenisvolle groepservaringen creëren om te leren. Dit kan door bijvoorbeeld samen oplossingen te bedenken voor een probleem.

Vanuit die groepsevaringen kan uiteindelijk productieve interactie ontstaan. Daarin staat centraal dat de kinderen participeren en daardoor zoveel mogelijk taal leren. De leerkracht stelt open vragen en laat ruimte voor de eigen inbreng van de kinderen, hierdoor wordt een rijk taalaanbod gecreëerd.

Figuur 1 – Een krachtige leeromgeving creëren op school. (Jaspaert & Frijns, 2017)

2.1.3 Nederlandstalige woordenschat voor anderstalige leerlingen

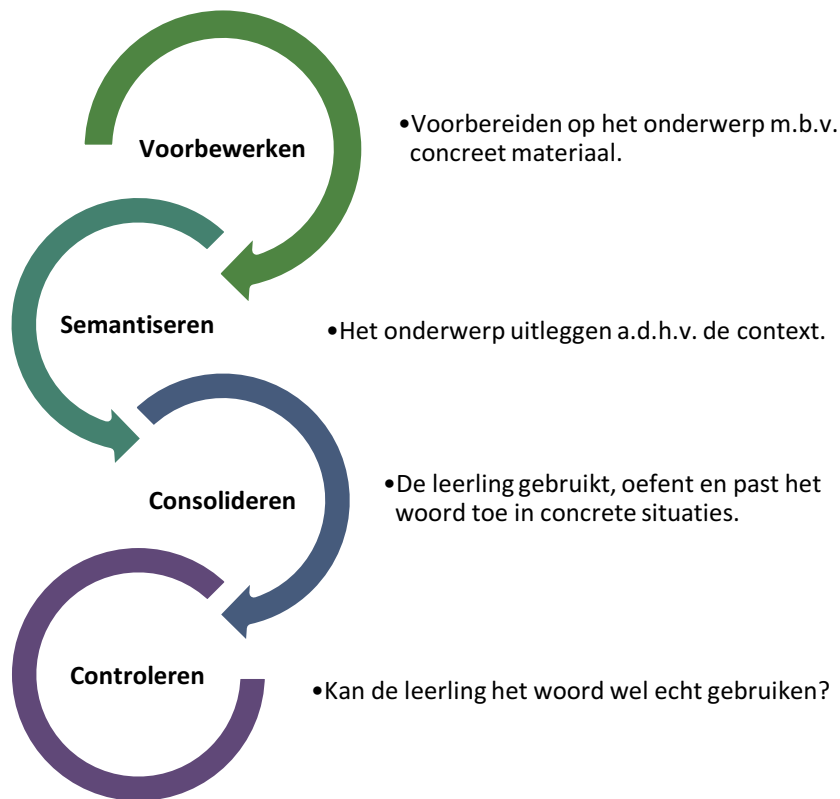
In het begin moet er met anderstalige leerlingen vooral gewerkt worden op het uitbreiden van de Nederlandstalige woordenschat. Met losse woorden kunnen kinderen snel communiceren en jou als leerkracht of de andere leerlingen in de klas precies laten weten wat ze nodig hebben. (Lenaerts & Wauthier, 2014)

Ze stellen: “Om kinderen Nederlands te leren kunnen we even terugkijken naar hoe jonge kinderen een eerste taal leren.” Jonge kinderen leren nieuwe woordenschat telkens in een bepaalde context, losse woorden zijn veel moeilijker om te onthouden, dit geldt ook voor anderstalige leerlingen. Leerkrachten moeten ervoor zorgen dat een AN een voorwerp, gebeurtenis of situatie kan vasthangen aan het woord. Dit noemen we labelen. Wanneer de leerling een heleboel woorden leerde in een bepaalde context kunnen we die woorden samen gaan categoriseren. Het kind leerde het woord ‘eend’ misschien kennen bij een plaatje in een boek, maar ook een eend aan de vijver noemen we een ‘eend’ en ook een badeendje noemen we een ‘eend’. Op die manier kunnen we een heus netwerk opbouwen van nieuwe woorden die bij elkaar passen, zoals: eend, kuiken, vijver, zwemmen...

Voor anderstalige nieuwkomers kies je natuurlijk eerst woorden die die nuttig zijn voor het

kind, zoals: klas, juf, bord, bank...

Om woorden aan te leren in de klas kan je volgens Lenaerts en Wauthier (2014) best de volgende vier fasen doorlopen: voorbereiden, semantiseren, consolideren en controleren.

Figuur 2 – Nieuwe woordenschat aanbrenen in vier fasen.

Je gaat als leerkracht een leerling voorbereiden op het onderwerp met behulp van concreet materiaal. Zorg ervoor dat de leerling het voorwerp al kent. Dit noemen ze voorbereiden. In de fase van het semantiseren, leg je het onderwerp uit aan de hand van de context. Je kan dit in de klas doen met een verhaal of een concrete situatie. Daarna ga je consolideren, je laat de leerlingen het woord gebruiken, inoefenen en toepassen in concrete situaties in de klaspraktijk. En tot slot ga je controleren. Kan de leerling het woord wel echt toepassen en gebruiken?

2.2 Onderzoeksvraag

Na de literatuurstudie en een gesprek met de SMART-school, heb ik voor de volgende onderzoeksvraag gekozen: Hoe kunnen we als klasleerkracht een anderstalige nieuwkomer zelfgestuurd nieuwe receptieve woordenschat laten ontdekken en aanleren in de eerste zes maanden van het Nederlandstalige onthaalonderwijs.

Onderzoeksvraag: Hoe kunnen we als klasleerkracht een anderstalige nieuwkomer zelfgestuurd nieuwe receptieve woordenschat laten ontdekken en aanleren in de eerste zes maanden van het Nederlandstalige onthaalonderwijs.

Deelvragen:

- Hoe leren anderstalige nieuwkomers nieuwe receptieve woordenschat?
- Wat doet de vrije basisschool EDUGO Sint-Vincentius al voor anderstalige nieuwkomers op schoolniveau, klasniveau en leerlingenniveau in verband met nieuwe receptieve woordenschat aanleren?
- Waar zitten nog noden in vrije basisschool EDUGO Sint-Vincentius bij de klasleerkracht in verband met het aanleren van receptieve woordenschat aan anderstalige nieuwkomers?
- Hoe kunnen we aan die noden tegemoetkomen?

Op het einde van het onderzoek trachten we klasleerkrachten beter te kunnen ondersteunen met een aantal tips en tricks om anderstalige nieuwkomers receptieve woordenschat aan te leren. Dit zouden we volgens Jaspert en Frijns (2017) kunnen realiseren door betekenisvolle taken aan te reiken waar anderstalige nieuwkomers alleen of in interactie met andere leerlingen aan kunnen werken. Het is de bedoeling dat ze hiervoor geen specifieke begeleiding van een leerkracht nodig hebben, behalve bij aanzet en evaluatie. Hierbij moet volgens Lenaerts en Wauthier (2014) ook rekening gehouden worden met de vier fasen bij het aanbrenge van woordenschat.

3 METHODE EN DATAVERZAMELING

3.1 Participanten

3.1.1 Participant 1: de anderstalige nieuwkomer

Omdat het niet mogelijk is om elke AN individueel te begeleiden kies ik ervoor om mij te concentreren op één specifieke leerling. Dit zal Cosmin uit het 3de leerjaar zijn.

Na een gesprek zijn klasleerkracht, Ingeborg Melis, kwamen al meteen een aantal belangrijke aspecten aan het licht. Cosmin komt uit Roemenië en heeft een beperkte woordenschat in het Nederlands. Omdat ik een beter zicht wil hebben op de beginsituatie van Cosmin zal ik een uitgebreid onderzoek voeren naar hem. Zo kan ik hem op een optimale manier begeleiden.

Beginsituatie van Cosmin

Om te starten met de beginsituatie zal ik eerst wat uitleg geven over Cosmin. Cosmin is een Roemeense jongen van negen jaar oud. Hij houdt van voetballen en het leukste vak op school vindt hij spelling. Deze informatie schreef Cosmin zelf neer op mijn eerste observatiedag op 26 september (zie bijlage 1). Hij is sinds de zomervakantie in België en doorkruiste ook andere landen, hierdoor communiceert Cosmin vooral in het Engels. Volgens de klasleerkracht geeft Cosmin een erg leergierige en sociale indruk, al heeft hij het soms wel moeilijk om een connectie te maken met de andere leerlingen.

3.1.2 Participant 2: de klasleerkracht

Ingeborg Melis is de klasleerkracht van Cosmin. Ze is al vijftien jaar leerkracht in het basisonderwijs en werkt al tien jaar op de Vrije Basisschool EDUGO Sint-Vincentius in het derde leerjaar. Cosmin is de tweede anderstalige nieuwkomer die leskrijgt van haar.

Omdat de klasleerkracht in dit onderzoek heel belangrijk is, is er ook een enquête gedaan naar de gevoelens, de noden en de positieve dingen/mensen die klasleerkrachten ervaren bij het begeleiden van anderstalige nieuwkomers in de klas. Aan de enquête deden 297 leerkrachten van het lager onderwijs mee, uit zowel België als Nederland.

3.1.3 Participant 3: de zorgcoördinator

Karen Bleuze vervangt de zorgcoördinator tot aan de kerstvakantie en ving hierdoor Cosmin op. Voor de start van het schooljaar 2018 – 2019 was ze twee jaar zorgleerkracht. De zorgkende ze dus wel, maar zorgcoördinator zijn was nieuw voor haar. Enkele jaren geleden was ze klasleerkracht op de wijkschool Sint-Bernadette, de school kreeg toen te maken met veel anderstalige nieuwkomers en kon een eigen OKAN-klas opzetten. Jammer genoeg hebben de deze klas later terug moeten schrappen. Ze heeft hierdoor ervaring in het werken met AN.

3.2 Onderzoekscontext

3.2.1 De school: Vrije Basisschool EDUGO Sint-Vincentius

De school voegde vijf acties toe aan haar taalbeleid die voor een betere begeleiding van de leerlingen met een taalachterstand moeten zorgen (De Paepe & Desmet, 2017 – 2018).

De acties in het taalbeleid van de school zijn er niet alleen voor de anderstalige leerlingen, ze worden voor alle leerlingen in de klas toegepast (zie bijlage 2).

In de eerste actie wordt er in iedere klas minimaal één keer per week aan luidop kwartierlezen gedaan, met als doel vooral de leeszakkere leerlingen te beluisteren en te motiveren. In actie twee en drie wordt vooral het gebruik van pictogrammen besproken. In de tweede actie introduceerde de school pictogrammen voor school- en rekentaal in het eerste leerjaar. In de derde actie gebruikt de school de pictogrammen ook om de communicatie naar ouders te verduidelijken. In actie vier beschrijft men hoe wereldwoorden (begrippen i.v.m. het vak 'oriëntatie op de wereld') door pre-teaching aangebracht worden aan taalzwakke leerlingen van het eerste leerjaar m.b.v. een tiental woordkaarten. Met pre-teaching bedoelt de school het op voorhand aanbrenge van de woorden die belangrijk zullen zijn in het W.O.-thema. Taalzwakkere leerlingen maken zo al kennis met de nieuwe woordenschat. De woordkaarten worden daarna ook in de klassen gebruikt. De vijfde en laatste actie in het taalbeleid is het introduceren van de schoolbib, waar klasleerkrachten en later misschien ook leerlingen boeken kunnen ontlennen

3.2.2 De klassituatie van een anderstalige nieuwkomer

Een school heeft drie mogelijkheden om onderwijs voor anderstalige nieuwkomers te organiseren.

school-organisatie	centrale opvang (onthaalklas)	semi-geïntegreerde opvang	volledig geïntegreerde opvang
	De school heeft voldoende extra uren AN en het is organisatorisch mogelijk om een onthaalklas in te richten.	De school beschikt over een beperkt aantal uren waarmee ze voor een bepaalde tijd per dag een onthaalklas inricht – de nieuwkomer zit de overige tijd in de gewone klas.	De school kiest ervoor om de AN in de reguliere klas op te vangen met eventueel extra ondersteuningsuren.

Tabel 3 – Hoe kan je als school de begeleiding van een anderstalige nieuwkomer organiseren? (Onderwijscentrum Brussel, z.j.)

EDUGO Sint-Vincentius krijgt niet genoeg zorguren om centrale opvang te organiseren. Zowel de klasleerkracht als de zorgcoördinator vertelden dat er bij de opvang van een AN in het begin gekozen werd voor semi-geïntegreerde opvang. De AN werd in een klas geplaatst met leerlingen van dezelfde leeftijd en werd de eerste weken in de namiddag uit de klas gehaald om belangrijke schooltaalwoorden en de gewoonten van de school te leren. Na ongeveer een maand werd er overgestapt op volledig geïntegreerde opvang.

3.3 Procedure en materiaal

Om de deelvragen bij de onderzoeksvragen te beantwoorden, werden verschillende procedures gevolgd.

3.3.1 Bestuderen van literatuur

Voor het beantwoorden van de eerste deelvraag: “Hoe leren anderstalige nieuwkomers nieuwe receptieve woordenschat?”, werd er vooral naar theoretische kaders gezocht in bestaande literatuur. Deze literatuur beschrijft taalverwerving bij anderstalige nieuwkomers (Lenaerts & Wauthier, 2014) en taalverwerving bij kinderen in het algemeen. (Jaspaert & Frijns, 2017)

3.3.2 Bevragen van directie, zorgcoördinator en klasleerkracht van EDUGO Sint-Vincentius

Om een antwoord te vinden op de tweede deelvraag: “Wat doet de vrije basisschool EDUGO Sint-Vincentius al voor anderstalige nieuwkomers op schoolniveau, klasniveau en leerlingenniveau in verband met nieuwe receptieve woordenschat aanleren?” en de derde deelvraag: “Waar zitten nog noden in vrije basisschool EDUGO Sint-Vincentius bij de klasleerkracht in verband met het aanleren van receptieve woordenschat aan anderstalige nieuwkomers?”, werden verschillende interviews gedaan met de betrokken personen op de school. Het waren halfopen interviews, zodat er ruimte was om in te spelen op de antwoorden van de geïnterviewde. U vindt de vragenlijsten in bijlage 2, 3 en 4.

3.3.3 Observeren van de anderstalige nieuwkomer in de klas

De tweede deelvraag werd ook getoetst aan de hand van observatie in de klas. Deze observatie verliep op een participerende en ongestructureerde manier. Er werd een gehele dag geparticipeerd in de klas, nadien noteerden we de bevindingen. U vindt de notities in bijlage 7.

3.3.4 Bevragen van noden van klasleerkrachten

De noden van klasleerkrachten wouden we beter in kaart brengen. Hiervoor werd een grootschaligere bevraging gedaan via een online enquête aan bijna 300 leerkrachten van het basisonderwijs. De enquête bestond uit zowel gesloten als open vragen. U vindt de vragen van de enquête in bijlage 8.

4 RESULTATEN

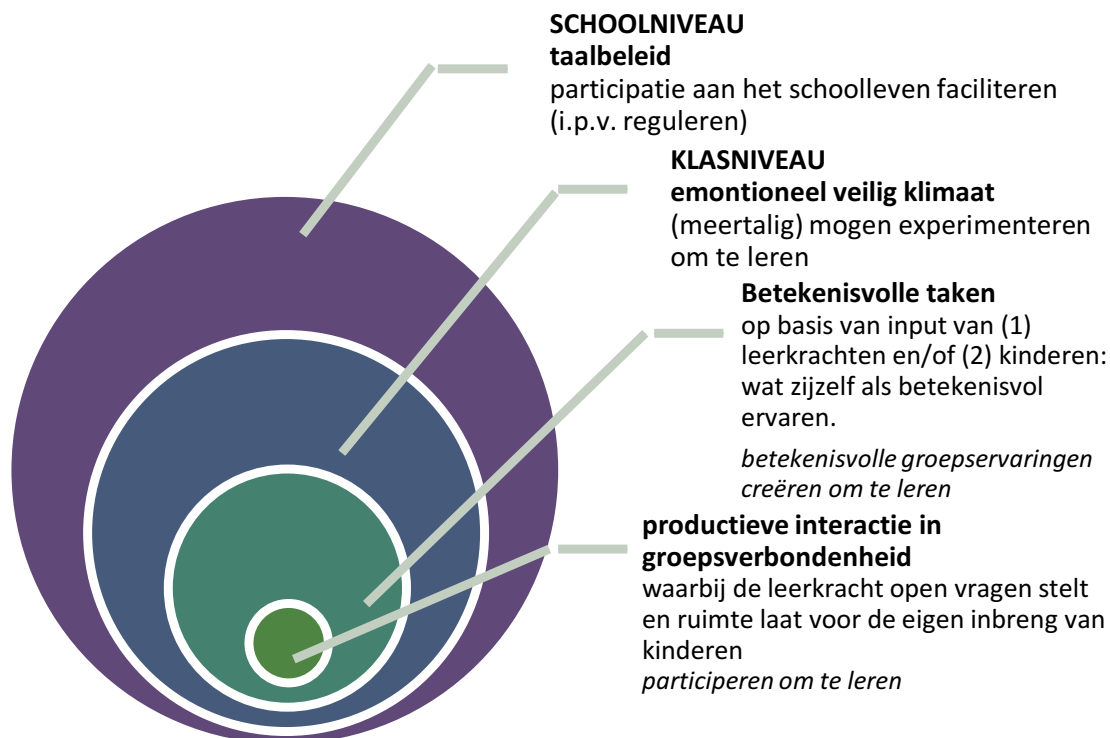
De resultaten van het onderzoek werden gestructureerd per deelvraag.

4.1 Deelvraag 1

Deelvraag 1: Hoe leren anderstalige nieuwkomers nieuwe receptieve woordenschat?

De volgende resultaten werden gevonden via literatuuronderzoek.

Volgens Carolien Frijns en Koen Jaspaert (2017) kan men in de klas een krachtige leeromgeving voor taal leren creëren indien de elementen in onderstaande figuur aanwezig zijn.

Figuur 1 – Een krachtige leeromgeving creëren op school. (Jaspaert & Frijns, 2017)

De theorie van Frijns en Jaspert (2017) kunnen we combineren met de theorie van Lenaerts en Wauthier (2014) over woordenschatverwerving bij anderstalige nieuwkomers. Zij vertellen dat je woordenschat kan aanbrengen door vier fasen te doorlopen.

Figuur 2 – Nieuwe woordenschat aanbrengen in vier fasen.

4.2 Deelvraag 2

Deelvraag 2: Wat doet de vrije basisschool EDUGO Sint-Vincentius al voor anderstalige nieuwkomers op schoolniveau, klasniveau en leerlingenniveau in verband met nieuwe receptieve woordenschat aanleren?

Volgende resultaten werden gevonden via observatie en bevraging.

4.2.1 Schoolniveau

Op schoolniveau werd in het schooljaar van 2017 – 2018 een nieuw taalbeleid toegevoegd dat voor een betere begeleiding van de leerlingen met een taalachterstand moet zorgen. Een specifiek beleid voor anderstalige leerlingen heeft de school niet omdat ze hier te weinig mee in aanraking komt.

De AN wordt in een reguliere klas geplaatst met leerlingen van dezelfde leeftijd en hij krijgt de eerste maand extra zorg aangeboden in de namiddag door de zorgcoördinator.

4.2.2 Klasniveau

Op klasniveau werden geen aanpassingen gedaan voor de AN.

4.2.3 Leerlingenniveau

De zorgcoördinator vertelde dat zij de anderstalige nieuwkomer in de eerste maand van het schooljaar extra begeleidde in de namiddag. Om schooltaalwoorden aan te brengen gingen ze samen op onderzoek in de school. De AN nam foto's van allerlei voorwerpen en plaatsen. Later werden de foto's geplaatst op een computergestuurd bord. Door op een knop te duwen naast de foto kon de zorgcoördinator een woord inspreken dat de AN nadien kon herbeluisteren. Zo kon de anderstalige nieuwkomer de schooltaalwoorden verder inoefenen in de klas.

De klasleerkracht vertelde dat zij de AN meestal laat meewerken met de lessen in de klas. Ze geeft nog steeds dezelfde lessen, maar bekijkt wel per les of de leerinhoud binnen het vermogen van de AN ligt. De anderstalige nieuwkomer kan volgens de klasleerkracht de lessen op vier niveaus meevolgen:

1. Hij kan het helemaal niet.
2. Hij kan de les overschrijven.
3. Hij kan samenwerken met een partner.
4. Hij kan de les alleen maken.

Als de leerinhoud te moeilijk wordt geacht voor de AN wordt er een vervangactiviteit voorzien, meestal in de vorm van een werkblad.

Nieuwe woordenschat aanbrengen doet de klasleerkracht aan de hand van woordkaarten met een afbeelding op de voorkant en het woord op de achterkant. Dit doet de klasleerkracht aan de hand van pre-teaching. Ze oefenen samen de woordenschat van het komende W.O.-thema al in, zodat de AN woorden kan herkennen in de lessen die zullen volgen.

4.3 Deelvraag 3

Deelvraag 3: Waar zitten nog noden in vrije basisschool EDUGO Sint-Vincentius bij de klasleerkracht in verband met het aanleren van receptieve woordenschat aan anderstalige nieuwkomers?

Volgende resultaten werden achterhaald via bevraging.

4.3.1 Noden in EDUGO Sint-Vincentius

De klasleerkracht vertelde dat ze nood heeft aan een verzamelplaats voor tips omtrent het werken met anderstalige nieuwkomers. Ook websites waarop je als leerkracht meer informatie vindt, waar de AN gemakkelijk zelfstandig kan oefenen en waar voorbeelden van prenten die je te vinden zijn die je kan gebruiken in de klas zijn noden die zij aanhaalt.

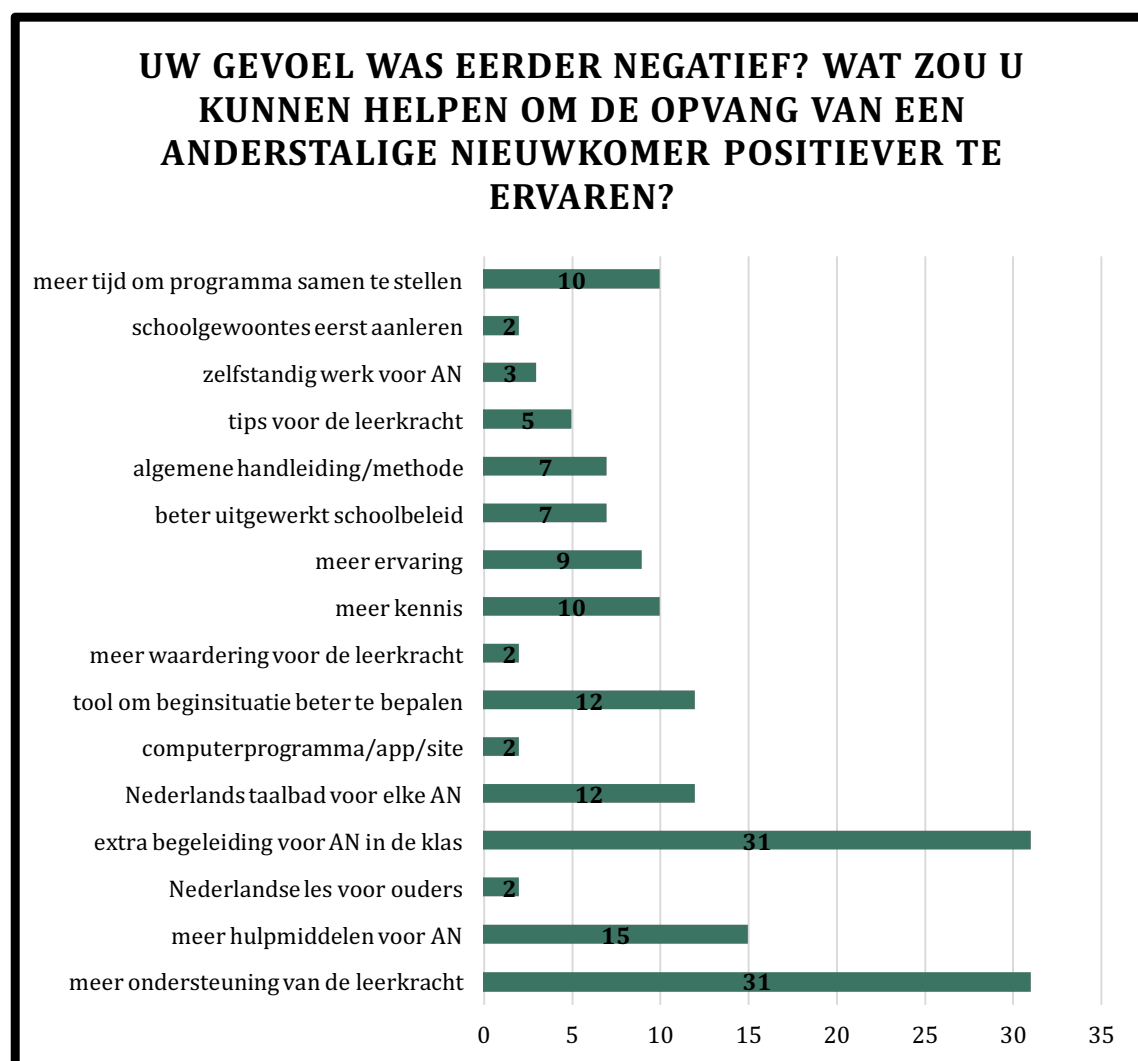
De klasleerkracht zou iets kunnen gebruiken dat vlot, gemakkelijk bereikbaar en vooral

kindvriendelijk is.

De zorgcoördinator spreekt eerder over een soort handleiding: een Eerste Hulp Bij Anderstalige Nieuwkomers, een gids waarin staat wat je kan doen als er een AN bij jou in de klas komt.

4.3.2 Noden van klasleerkrachten

Uit de enquête die werd gedaan bij 297 klasleerkrachten blijkt dat de meeste leerkrachten nood hebben aan extra begeleiding voor de AN in de klas en meer ondersteuning van de leerkracht. Omdat dit vooral te maken heeft met het aantal zorguren die scholen krijgen voor anderstalige nieuwkomers kijken we even verder. Verder hebben klasleerkrachten nood aan: meer hulpmiddelen voor AN, een tool om de beginsituatie te bepalen en meer kennis over het lesgeven aan AN. De antwoorden van de klasleerkracht en de zorgcoördinator van EDUGO Sint-Vincentius komen ook aan bod, al zijn deze niet het populairst.

Tabel 4 – Enquête aan klasleerkrachten: “Uw gevoel was eerder negatief? Wat zou u kunnen helpen om de opvang van een anderstalige nieuwkomer positiever te ervaren?”.

4.4 Deelvraag 4

Deelvraag 4: Hoe kunnen we aan die noden tegemoetkomen?

Wanneer we de noden van de klasleerkracht van EDUGO Sint-Vincentius bekijken, is duidelijk dat zij nood heeft aan een verzamelplaats van informatie en materiaal. Daarom werd er gekozen om een website te maken die enkele concrete spelletjes, werkvormen en sites weergeeft omtrent het werken met anderstalige nieuwkomers aan woordenschatverwerving.

4.4.1 De website: www.woordenschatAN.weebly.com

De website is een verzamelplaats voor theoretische kaders rond woordenschatverwerving, downloadbaar materiaal zoals spelletjes en links waarop anderstalige nieuwkomers zelfstandig Nederlandse woordenschat kunnen leren en oefenen.

Downloadbaar materiaal

Op de website worden diverse downloadbare spelletjes aangeboden. De spelletjes dienen aangeboden te worden in een thema waarrond gewerkt wordt in de klas of waarrond de anderstalige leerling zelf woordenschat wil leren.

Door het werken in thema, kunnen de leerlingen de woorden plaatsen in een bepaalde context, zoals: de klas, de speelplaats, de keuken, enzovoort. Dit noemen we labels. Wanneer de leerling een heleboel woorden leerde in een bepaalde context kunnen we die woorden samen gaan categoriseren. Op die manier kunnen we een heus netwerk opbouwen van nieuwe woorden die bij elkaar passen. (Lenaerts & Wauthier, 2014)

Alleen wanneer de woordenschat functioneel kan worden ingezet, wordt deze betekenisvol. De leerlingen betekenisvolle taken voorschotelen, is wat we volgens Frijns en Jaspaert (2017) voor ogen moeten houden. De spelletjes kunnen ook groepservaringen creëren, omdat de AN samen speelt met anderen, ze elkaar helpen en van elkaar kunnen leren. Daarbij zal productieve interactie ontstaan, omdat de leerlingen zelf participeren en hierdoor zoveel mogelijk taal leren.

Online inoefenen

Naast het downloadbaar materiaal vindt u op de website ook enkele links terug. Met behulp van deze links kunnen de anderstalige nieuwkomers reeds geleerde woordenschat zelfstandig verder inoefenen. Sommige van de oefeningen kunnen wat moeilijk zijn, daarom is het aangeraden om af en toe een Nederlandstalige leerling te laten samenwerken met een AN. Zo kan ook opnieuw productieve interactie ontstaan.

5 DISCUSSIE EN CONCLUSIE

5.1 Discussie

Nu het onderzoek geëindigd is, kan er teruggekeken worden naar de hypothese die werd gevormd bij de onderzoeksvraag. Met het ontwerpen van de site worden geen tips aangeboden, maar wel downloadbaar materiaal en links. Hiermee kunnen de leerkrachten onmiddellijk aan de slag in de klas. Er werd ook rekening gehouden met de literatuurstudie, zowel de spelletjes als de oefeningen op de websites worden in verschillende thema's aangeboden. Om ervoor te zorgen dat de spelletjes en websites echt betekenisvolle taken aanbieden, is het belangrijk dat de leerkrachten de AN niet altijd alleen laten werken en dat de thema's zorgvuldig gekozen worden.

Het ontwerp dat gemaakt werd, werd gekozen om aan de noden van de klasleerkracht, Ingeborg Melis, tegemoet te komen. De enquête die gedaan werd, bracht ook nog andere noden aan het licht. Om aan de noden van meerdere klasleerkrachten tegemoet te komen, had onderzoek gevoerd moeten worden naar zowel de begeleiding van de anderstalige nieuwkomer als de ondersteuning van de klasleerkracht.

De website, www.woordenschatAN.weebly.com, werd niet uitgetest in de praktijk. Verdere aanpassingen na feedback van klasleerkrachten zijn dus nodig.

5.2 Conclusie

Om te antwoorden op de onderzoeksvraag: “Hoe kunnen we als klasleerkracht een anderstalige nieuwkomer zelfgestuurd nieuwe receptieve woordenschat laten ontdekken en aanleren in de eerste zes maanden van het Nederlandstalige onthaalonderwijs?”, moet deze eerst worden aangepast. Uit het onderzoek blijkt dat interactie nodig is om woordenschat aan te leren. Het is dus moeilijk voor anderstalige nieuwkomers om woordenschat zelfgestuurd te verwerken.

De interactie hoeft natuurlijk niet met de leerkracht te zijn. De anderstalige nieuwkomers kunnen nieuwe woordenschat ontdekken samen met andere leerlingen van de klas a.d.h.v. één van de spelletjes die u terugvindt op de website. Daarna kan de woordenschat verder inge oefend worden via de diverse links die u ook terugvindt op de website.

Klasleerkrachten kunnen de website gebruiken en toegepassen in de praktijk. Hierbij kan eventueel vervolgonderzoek verricht worden. De website kan nadien geëvalueerd en verbeterd worden.

Ook de andere noden van klasleerkrachten, zoals: extra begeleiding voor de AN, meer ondersteuning voor de leerkracht, een tool voor de beginsituatie te bepalen, ... kunnen verder onderzocht worden.

6 REFLECTIE

Toen ik aan deze bachelorproef begon vond ik het moeilijk om mijn weg te vinden. Helemaal alleen aan zo'n project werken had ik nog nooit gedaan. Daarom had ik het in het begin moeilijk om een startpunt te vinden.

Na de intake met mevrouw D'Haeyer had ik al meer zicht op de verwachtingen en het proces dat ik zou moeten doorlopen. Ik startte vol enthousiasme en begon volop te werken. Tegen het eerste volggesprek had ik al een mooie literatuurstudie die ik kon tonen.

Wel had ik hulp nodig om de stappen van het onderzoek goed te begrijpen. Ik ben blij dat ik deze hulp kreeg en na de feedback was ik helemaal mee. Het oriënteren en richten van het onderzoek verliep vlot. Mede door mijn nieuwsgierigheid vond ik goede bronnen en bleef ik ook na de "fase van het richten" mijn literatuurstudie aanpassen en de probleemstelling verduidelijken.

Wat wel een uitdaging was, was het formuleren van een duidelijke onderzoeksvraag. De eerste vraag die ik voorstelde was te nauw. Een duidelijk lijn vinden in de deelvragen was moeilijk. Een eigen richting voor het onderzoek durven kiezen, was de boodschap. Dit lukte pas veel later.

Wanneer het tijd was om de data te verzamelen, voelde ik aan dat ik meer wilde. De bronnen op de school waren goed maar een onderzoek voeren met de mening van één klasleerkracht en één zorgcoördinator was gewoon niet voldoende. Daarom heb ik later in het onderzoek nog een online enquête gedaan. Dankzij deze enquête kon ik de noden van de klasleerkrachten m.b.t. het begeleiden van anderstalige nieuwkomers beter begrijpen. Dat was ook het doel dat ik voor ogen had. Het onderzoek kreeg toen voor mij pas een duidelijke richting. Ik bekeek het onderzoek vaak vanuit de anderstalige nieuwkomer en dankzij de enquête kon ik meer kijken vanuit het perspectief van de klasleerkracht.

Ik koos in de enquête voor eerder open vragen, omdat ik de mening van de klasleerkrachten niet in een bepaalde richting wou sturen met de antwoorden waartussen ze bij een gesloten vraag zouden kunnen kiezen. De enquête zorgde voor een heleboel werk maar ik ben ontzettend blij dat ik deze stap toch gezet heb.

Omdat het onderzoek gevoerd werd voor EDUGO Sint-Vincentius, koos ik ervoor om een ontwerp te maken die tegemoetkwam aan de nood van de klasleerkracht, Ingeborg Melis. Ik heb gekozen voor een website omdat dit voor mij kwaliteitsvoller aanvoelde dan een blad met tips.

Een website zorgt er ook voor dat het ontwerp makkelijker gedeeld kan worden met andere klasleerkrachten.

Ik ben enorm trots op de website en ik ben ervan overtuigd dat deze site klasleerkrachten kan helpen.

Volgens mij is vervolgonderzoek wel aangewezen. De website moet geëvalueerd, verbeterd en eventueel verder aangevuld worden. Ik wil met veel plezier de logingegevens van de site doorgeven zodat een andere student kan verder werken op mijn ontwerp.

De site zal ook gedeeld worden op sociale media. Zo hoop ik al eventuele feedback te krijgen. Als laatste stap vond ik het schrijven van een conclusie erg moeilijk, vooral omdat de site niet uitgetest werd in de praktijk.

Ik ben dankbaar voor de kans die ik heb gekregen om dit proces te doorlopen en kan met enige fierheid dit resultaat tonen. Ik heb veel geleerd en zal deze ervaring zeker kunnen gebruiken in het verdere verloop van mijn carrière.

7 LITERATUURLIJST

1. Depaepe, V. & Desmet, M. (2017 – 2018) *Acties taalbeleid*. Bijlage 2.
2. Vlaams Ministerie van Onderwijs en Vorming. (2017). *Omzendbrief BaO/2006/03: Onthaalonderwijs voor anderstalige nieuwkomers*. Geraadpleegd op 20 oktober 2018, via <http://data-onderwijs.vlaanderen.be/edulex/document.aspx?docid=13800>
3. Lenaerts, L. & Wauthier, Y. (2014). *Geen pANiek ... Snel op weg met anderstalige nieuwkomers*. Antwerpen – Apeldoorn: Garant.
4. Jaspaert, K. & Frijns, C. (2017). *Taal leren Van kleuters tot volwassenen*. Tielt: Uitgeverij Lannoo.
5. Onderwijscentrum Brussel. (z.j.). *Groeiboek Anderstalige Nieuwkomers: zorg dragen voor anderstalige nieuwkomers in het basisonderwijs*. Geraadpleegd op 14 oktober 2018 via http://www.onderwijscentrumbrussel.be/sites/www.onderwijscentrumbrussel.be/files/files/document/160525_%20Handleiding_Onderwijscentrum_A4-LR.pdf
6. Agentschap voor Onderwijsdiensten. (2017). *Anderstalige nieuwkomers in het gewoon basisonderwijs*. Geraadpleegd op 10 november 2018 via http://www.agodi.be/sites/default/files/atoms/files/Anderstalige_nieuwkomers_BaO_20180705.pdf
7. Het Vlaams Ministerie van Onderwijs en Vorming. (2017). *OBPWO 14.03 Cartografie en analyse van het onthaalonderwijs voor minderjarige anderstalige nieuwkomers (OKANS) - samenvatting*. Geraadpleegd op 21 november 2018 via <https://data-onderwijs.vlaanderen.be/onderwijsonderzoek/?nr=192>

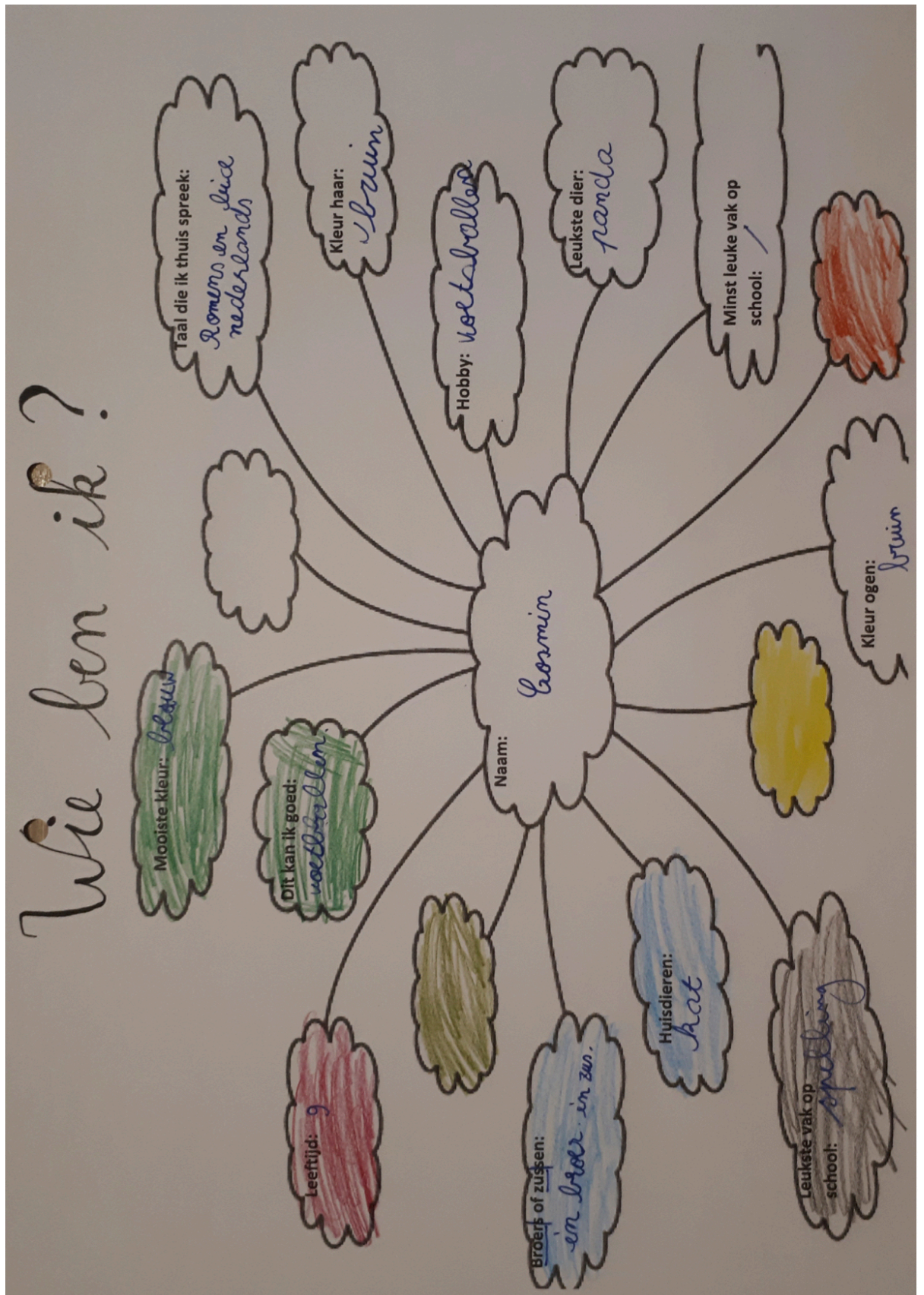
WEBSITE

8. Vanhove, G. (z.j.) *Creapunt.be: anderstalige nieuwkomers*. Geraadpleegd op 28 december 2018 via <http://www.creapunt.be/Nt2/index.php>
9. Vermassen, K. (z.j.) *Aan de slag met STEM, ICT & Nederlands: NT2*. Geraadpleegd op 28 december 2018 via <https://kevinvermassen.be/nt2/>
10. Slabbinck, M. (2011). *Sinterklaas: woordendomino*. Geraadpleegd op 28 december 2018 via <https://www.klascement.net/downloadbaar-lesmateriaal/33274/sinterklaas-woordendomino/?previous>
11. NT2 taalmenu.nl (z.j.) *Je kan me wat: 15 modules voor beginners*. Geraadpleegd op 28 december 2018 via <http://www.jekanmewat.nl/>

12. ICT Noord-Limburg (z.j.) *Project "anderstaligen"*. Geraadpleegd op 28 december 2018 via <https://www.ictnoordlimburg.be/index.php/anderstaligen/>
13. Klascement. (z.j.) *Anderstalige nieuwkomers NT2*. Geraadpleegd op 28 december 2018 via <https://www.oefen.be/oefeningen/lager/et-id/47/page/1>
14. Juf Sanne. (z.j.) *Starterset*. Geraadpleegd op 2 januari 2019 via <https://www.jufsanne.com/start/starterset-begrippenkaarten/>
15. Kleuterjuf in een kleuterklas. (z.j.) *Thema winter*. Geraadpleegd op 2 januari 2019 via <http://www.kleuterjufineenkleuterklas.nl/p/thema-winter.html>
16. Taalrijk. (z.j.) *flitskaarten kledij*. Geraadpleegd op 2 januari 2019 via <https://www.dropbox.com/sh/ohn133m9dtt6phj/AAAsxK5xJ448oGFosNMg2nsJa/AN/Materiaal/Woordenschat/Thema%209%20Hoe%20zie%20ik%20eruit/Flitskaarten%20t hema%20kleding.pdf?dl=0>
17. Verschuere, K. (2018). *Dropbox AN-materiaal: woordenschat*. Geraadpleegd op 2 januari 2019 via https://www.dropbox.com/sh/ohn133m9dtt6phj/AABoNSDV6-Vf_xsrV8DIYLMza/AN/Materiaal/Woordenschat?dl=0&subfolder_nav_tracking=1
18. Vanderheyden, A. (2017). *Naar school: bundel*. Geraadpleegd op 2 januari 2019 via <https://www.klascement.net/downloadbaar-lesmateriaal/74953/naar-school-bundel/?previous>
19. Vanstraelen, E. (2016). *Domino: in de klas*. Geraadpleegd op 2 januari 2019 via <https://www.klascement.net/downloadbaar-lesmateriaal/68048/domino-in-de-klas/?previous>
20. Nik-Nak. (z.j.) *Ontdek de boekjes per taal*. Geraadpleegd op 2 januari 2019 via <https://nik-nak.eu/talencombinaties/>
21. Vanden Bossche, T. (2018). *Woordenschat doe-woorden voor in de klas*. Geraadpleegd op 2 januari 2019 via <https://www.klascement.net/downloadbaar-lesmateriaal/47146/woordenschat-doewoorden-voor-in-de-klas/?previous>
22. Freijssen, A. (2012). *Vormen: domino*. Geraadpleegd op 2 januari 2019 via <https://www.klascement.net/downloadbaar-lesmateriaal/39280/vormen-domino/?previous>
23. Freijssen, A. (2012). *Kleurendomino*. Geraadpleegd op 2 januari 2019 via <https://www.klascement.net/downloadbaar-lesmateriaal/39276/kleurendomino/?previous>
24. Vanstraelen, E. (2016). *Kleurenbingo*. Geraadpleegd op 2 januari 2019 via <https://www.klascement.net/downloadbaar-lesmateriaal/68049/kleurenbingo/?previous>

8 BIJLAGEN

8.1 Bijlage 1: Cosmin 'Dit ben ik!'

8.2 Bijlage 2: Vragenlijst directie

Waarover wil u graag dat ik onderzoek doe op uw school?

Wat wil u met dat onderzoek bereiken? Wat is het doel?

Waarom wil u dat ik onderzoek doe naar dit onderwerp?

Waarom hebt u nood aan een oplossing?

Wie is betrokken bij het probleem?

Waar doet het probleem zich voor?

Wanneer komt het probleem voor? Tijdens taallessen, wiskundelessen, op de speelplaats?

Wat wordt nu al toegepast?

Welke bronnen zijn er op school aanwezig? (taalmethodes, extra zorg, taalbeleid)

8.3 Bijlage 3: Vragenlijst zorgcoördinator

Naam?

Hoelang bent u al zorgcoördinator?

Bent u daarvoor klasleerkracht geweest?

Hoeveel AN zitten er hier op school? In welke klassen zitten ze?

Welke plaats krijgen AN in de school? (leeftijd, jaar jonger)

Zijn er aanpassingen op de speelplaats?

Welke aanpassingen worden er gedaan in de klas (algemeen)? Werden deze op voorhand besproken of is dit op initiatief van de klasleerkracht?

Welke aanpassingen worden gedaan specifiek voor die leerling?

Op welke manier wordt er nieuwe woordenschat aangeleerd?

Waar kan ik u mee helpen? Waar hebt u nood aan?

Waar hebben de klasleerkrachten volgens u als zorgcoördinator nood aan?

8.4 Bijlage 4: Vragenlijst klasleerkracht

Naam?

Hoelang bent u al leerkracht?

Hebt u al ervaring met AN?

Bijscholing? Personeelsvergadering?

Welke aanpassingen worden er gedaan in de klas (algemeen)? Werden deze op voorhand besproken of is dit op eigen initiatief?

Welke aanpassingen worden gedaan specifiek voor die leerling?

Op welke manier wordt er nieuwe woordenschat aangeleerd?

Waar kan ik u mee helpen? Waar hebt u nood aan?

Waar hebben klasleerkrachten volgens u nood aan?

8.5 Bijlage 5: Interview Karen Bleuze (zorgcoördinator)

Hoelang bent u al zorgcoördinator op EDUGO Sint-Vincentius?

Zorgcoördinator ben ik eigenlijk pas vanaf september. Ik vervang Eline, en zij komt terug ik januari. Daarvoor heb ik wel nog zorg gedaan, voor twee jaar, dus de zorg algemeen kende ik wel, maar zorgcoördinator zijn dat was nieuw.

Bent u daarvoor ook klasleerkracht geweest?

Ja, maar wel telkens voor een korte periode als interim. In mijn eerste jaar stond ik vier maanden in het eerste leerjaar, dan een jaar het twee leerjaar, en vorig jaar stond ik halftijds in het eerste leerjaar en ik was toen ook zorgleerkracht.

Mijn bachelorproef gaat concreet over de anderstalige nieuwkomers hier op school. Weet u hoeveel anderstalige nieuwkomers op deze school de lessen volgen?

Echte anderstalige nieuwkomers, we hebben dit jaar vanaf september Cosmin, hij is dit jaar pas toegekomen in België. Voor de rest, hebben we wel enkele anderstaligen, maar die kinderen wonen dus al langer in België. Bij de kleuters, is er ook een kindje toegekomen dat enkel Engels spreekt, dus ook zij is een anderstalige nieuwkomer en is in oktober toegekomen op onze school. De andere kinderen die hier op school zitten en problemen hebben met de Nederlandse taal, zijn geen anderstalige nieuwkomers.

In welke klassen zitten de anderstalige nieuwkomers?

Cosmin zit in het derde leerjaar bij juf Ingeborg en het kleutertje zit in de tweede kleuterklas bij juf Nathalie.

Ik merkte uit eerdere observaties, dat anderstalige nieuwkomers gewoon in de reguliere klas geplaatst worden, worden de kinderen sowieso op leeftijd geplaatst of kiest u om de kinderen in een klas te plaatsen die past bij hun niveau?

Normaal gezien worden de kinderen bij ons op school geplaatst op leeftijd. In het begin van het schooljaar werd Cosmin wel af en toe uit de klas gehaald, iedere namiddag eigenlijk en dan ging ik met hem op pad. We gingen toen de school rond en namen verschillende foto's van alles wat we zagen. Ik drukte die foto's af en we hebben op school zo'n speciaal bord, daar kan je foto's insteken en dan daarna het Nederlandse woord erbij inspreken. Als je dan daarna op het knopje duwt, dan hoor je de correcte uitspraak van het Nederlandse woord, zo oefende ik samen met hem de nieuwe woordenschat in. Hij kreeg het bord ook mee in de klas, en kon zo zelfstandig aan de slag. Ik oefende daarna ook andere dingen in, zoals: hoe stel ik me voor?, algemene zinnen, mag ik naar het toilet?,... We oefenden ook zinnen in die de juffen vaak gebruiken op de speelplaats, die zinnen moest Cosmin alleen kunnen begrijpen. Maar op den duur, kon hij eigenlijk wel gewoon meedraaien in de klas en was het beter om gewoon in de klas mee te doen. Op de wijkschool EDUGO Sint-Bernadette hebben we heel veel anderstalige

nieuwkomers en we hadden een apart klasje voor hen. In de voormiddag zaten zij in de reguliere klas op leeftijd, ze kregen toen wel af en toe extra ondersteuning en in de namiddag zaten ze eigenlijk apart, alle leeftijden samen. In dat klasje werkte iedereen op zijn niveau, maar wel telkens rond hetzelfde thema. Tijdens taal en rekenen, in de voormiddag, werden ze zoveel mogelijk in de eigen klas gehouden, omdat ze eigenlijk het snelst iets leren door gewoon mee te doen in de les, door veel te luisteren. De meeste van de AN zijn heel leergierig en pikken eigenlijk dingen heel snel op.

Zijn er specifieke aanpassingen op schoolniveau voor anderstalige nieuwkomers, bijvoorbeeld op de speelplaats of in de refter.

Hier op school niet, omdat we te weinig AN hebben. Op de wijkschool wordt eigenlijk alles afgebeeld of met foto's getoond, bijvoorbeeld de afspraken op de speelplaats. Brieven naar ouders worden ondersteund met pictogrammen, we werken vaak met sclera.

Zijn er aanpassingen voor Cosmin in de klas? Werden die op voorhand besproken met de klasmentor?

Ook aan de klas zelf eigenlijk niet, wel was Cosmin het niet gewoon om te blijven zitten op zijn stoel, hij liep de hele tijd rond. Hij kende het schoolse systeem zoals het hier bij ons is niet en dat hebben AN wel vaker.

Aan de klas werd niets aangepast, wel zat Cosmin in het begin van het jaar steeds vooraan in de klas, zodat hij goed kon volgen. Het bord dat hij kreeg met de foto's stond achteraan.

Zijn er aanpassingen voor Cosmin op leerlingenniveau? Ik denk hierbij bijvoorbeeld aan curriculumdifferentiatie.

Taal was in het begin natuurlijk heel moeilijk en dan volgde hij de les, maar hij begreep er niks van. Voor rekenen moesten we eerst het niveau van Cosmin bepalen.

Ik wil specifiek onderzoeken hoe we nieuwe woordenschat receptief kunnen aanleren in de klascontext. Jullie deden dit in het begin met dat bord?

Ja, omdat dat ook iets was dat hij makkelijk kon meenemen naar de klas. Wij liepen in het begin samen over de speelplaats en Cosmin duidde een voorwerp aan bijvoorbeeld: de boom, we namen er een foto van en Cosmin kon de woorden eigenlijk heel snel onthouden. Later in de klas bleef hij dan oefenen met de foto's die hij zelf genomen had. We bleven dit erg vaak herhalen en ook de lidwoorden werden steeds opnieuw ingeoefend.

Heel veel herhalen is de sleutel.

Waar denk u dat ik mee kan helpen? Als u een klasleerkracht zou zijn die opeens een AN in de klas krijgt, waar zou u nood aan hebben?

Ik denk vooral aan: "Hoe pak je dat aan in de klas?", want eigenlijk begint dat nu maar, de laatste jaren, dat er AN naar hier komen en veel leerkrachten weten nog niet goed hoe ze daar mee moeten omgaan. Van: "Oh neen, en die kan niks, en hoe ga ik dat moeten doen?!". Ik

denk bijvoorbeeld aan een soort van handleiding, wat doe je eerst?, hoe organiseer je de klas?, herhaling?,... Ik denk aan een soort handleiding van wat moet ik doen als er een anderstalige nieuwkomer in mijn klas komt? Hoe zorg ik ervoor dat hij zich goed voelt? Hoe laat ik hem zo snel mogelijk meedraaien in de klas? Want dat is uiteindelijk wel de bedoeling.

Oké, dat waren de vragen, bedankt voor uw tijd.

8.6 Bijlage 6: Interview Ingeborg Melis (klasleerkracht Cosmin)

Hoelang bent u al leerkracht?

Ik ben nu mijn vijftiende jaar leerkracht.

Hebt u al ervaring gehad met anderstalige nieuwkomers?

Cosmin is nu het tweede kind bij mij in de klas. Ik heb vier of vijf jaar geleden ook Wictoria in de klas gehad, ook zij was anderstalig.

Hebt u voor de begeleiding van deze kinderen eerst een bijscholing gevolgd of werd deze problematiek eerder besproken tijdens een personeelsvergadering?

Ik heb zelf geen bijscholing gevolgd daarvoor, maar dit onderwerp kwam weleens aan bod op een personeelsvergadering. Vooral de visie van: "Kinderen moeten eerst hun eigen moedertaal goed kunnen spreken, om van daaruit te vertrekken naar een nieuwe taal.", maar aangezien dit bij ons op school niet veel aan bod komt, is deze expertise in mindere mate aanwezig. Wij hebben een zusterschool, Sint-Bernadette, waar deze problematiek veel vaker aan bod komt en eigenlijk zit alle expertise zit daar. Zij hebben ook OKAN-klassen gehad en kinderen die een intens taalbad volgen, maar omdat we hier eigenlijk te weinig anderstalige kinderen hebben, is dit bij ons niet aanwezig.

Kreeg u bij de aankomst van Cosmin ondersteuning van mensen uit de zusterschool Sint-Bernadette?

De ondersteuning die zij krijgen, is voornamelijk dat er één leerkracht extra wordt vrijgemaakt, die daarvoor kan worden ingezet. Die extra uren zitten op Sint-Bernadette en niet hier en de AN kunnen ook niet van hier overgebracht worden naar Sint-Bernadette voor een uurtje extra begeleiding. Dus ik heb hier eigenlijk geen ervaring met extra ondersteuning, wat ik bijvoorbeeld wel gekregen heb in het begin van het jaar, waren een aantal bundeltjes met praktische begrippen, zoals: tijd, voor, na, luisteren, schrijven en dan vooral met visuele ondersteuning. Ik heb ook thuis sclera-prenten die dingen duidelijk moeten maken, maar ik maak daar zelf weinig gebruik van. Met de reden dat ik vind dat het uitbeelden praktischer en gemakkelijker gaat dan het wijzen naar de prent. Ik maak vaak gebruik van de context en door het eerder te tonen. Dit lukt natuurlijk niet bij alle begrippen. Wat ik ook gedaan heb voor Cosmin is de dagindeling visueel voorgesteld, zodat hij zich kon situeren in de tijd in het begin, want hij vroeg altijd maar: "Wanneer is het tijd?, Wanneer mag ik naar huis?". Hij kon een beetje Engels, en dat beetje beperkte zich tot ongeveer 15 of 20 woorden Engels. Hij is zelf ook heel leergierig, dus het is goed dat hij heel snel woorden oppikt en het is ook zo dat wij weten dat er eerst altijd een stille periode is, waarin de AN nog niet veel zeggen, maar wel veel luisteren. En dat ze past daarna eigenlijk vanuit die stille periode beginnen spreken. Dat merk je nu ook aan Cosmin, we zijn nu december, en hij verstaat nagenoeg alles wat ik zeg, zeker in

een bepaalde context, maar het spreken dat moet nog vlotter komen, hij kan het al een beetje. Zijn er dingen aangepast aan de klas in het algemeen?

Nee, ik geef nog altijd dezelfde lessen, maar ik ga wel per les bekijken of ik denk dat dit iets is dat Cosmin aankan. Dat kan in verschillende stappen zijn: 1. hij kan het helemaal niet, 2. hij kan de les overschrijven, 3. hij kan samenwerken met een partner of 4. hij kan de les alleen maken. Zo kan Cosmin meewerken in verschillende gradaties. Dus dat ga ik wel doen. Dat past ik eigenlijk het meest toe. Ik heb wel het voordeel, dat de AN die ik al ik de klas heb gehad, dat die beiden wel heel slimme kinderen waren, die heel snel dingen oppikken.

De dingen die u in de klas toepast voor Cosmin, zijn die op voorhand besproken met bijvoorbeeld: de zorgleerkracht/- coördinator, of hebt u deze op eigen initiatief toegepast?

In het begin heeft de zorgcoördinator samen met hem woordenschat aangeleerd via een computersysteem, heel praktische begrippen, maar de meeste dingen die ik doe zijn op eigen aanvoelen en kunnen.

Als u nieuwe woordenschat zou willen aanleren aan Cosmin, hoe pakt u dat aan?

Bijvoorbeeld: met woordkaarten, woordjes, prentjes door elkaar en dat doe ik dan in pre-teaching. Voordat ik het thema geef in de les, oefen ik samen met hem de woordenschat al in zodat hij al woorden herkent als we bezig zijn met de les. Nu dit hangt ook af van het thema, want sommige begrippen zijn zo moeilijk, en ik spreek dan niet over een thema als de herfst. Ik spreek dan bijvoorbeeld over een thema als: de eerste wereldoorlog. De woordenschat van zo'n thema ga ik hem niet aanbieden, ik heb liever dat hij dan woorden leert die hij vaak nodig heeft. Straks komt er een thema over de tijd, dan zou ik graag hebben dat hij de begrippen: seconden, minuten, uren, dagen, week, maanden, jaar kent. Dus die zal ik met hem op voorhand gaan doen, zodanig dat hij meekan met de woordenschat die aan bod komt in de les. In het kader van mijn bachelorproef: waar kan ik volgens u mee helpen, wat denk u dat een leerkracht die opeens een AN in de klas krijgt nood aan heeft?

Ik heb in het begin van het jaar ook van de directie een lijst gekregen met verschillende sites. Hier kon Cosmin zogezegd alleen op oefenen. Nu ik vond die sites zelf niet zo bijzonder, Cosmin eigenlijk ook niet. Wat ik gemist heb ik eigenlijk een verzamelplaats van tips voor het werken met anderstalige nieuwkomers, sites waar woordenschat geoefend wordt, voorbeelden van prenten voor in de klas. Ik heb heel veel dingen zelf gemaakt en ik weet dat anderen dit ook maakten, eigenlijk vind ik dat een beetje verloren tijd en moeite. Als er nu een plek was waar je naar toe zou kunnen surfen, waar je verschillende concrete dingen zou kunnen afhalen, die ook een beetje plezanter zijn dan de saaie zwarte sclera-pictogrammen. Dat zou handig zijn. En ook iets met een link, bijvoorbeeld dat Cosmin er zelfstandig naar toe zou kunnen gaan en dat hij heel gemakkelijk op iets kan klikken. Nu moest ik eerst telkens alles klaarzetten, dat vroeg ontzettend veel moeite en tijd, waardoor ik er soms al tegenop keek om

het nog te doen. Het moet iets zijn dat vlot en gemakkelijk bereikbaar is, haalbaar is, iets dat openstaat en dat kindvriendelijk is.

Oké, dat waren de vragen, bedankt voor uw tijd.

8.7 Bijlage 7: Observatie (anderstalige nieuwkomer in de klas)

Cosmin werd geobserveerd op 27 september 2018.

De klas: ik zie een dagindeling hangen specifiek voor Cosmin. De school wordt afgebeeld met een klokje dat de tijd aangeeft (8u30). Daarnaast worden ook de andere speeltijden afgebeeld met opnieuw telkens een klokje. Op het einde van de dag hangt er een foto van Cosmin's huis en opnieuw een klokje.

Onthaal: Cosmin kent de ochtensgewoontes van de klas en doet mee met de andere kinderen. Hij stelt een vraag aan de juf, hij doet dit met een woord Engels of soms al een enkel woord in het Nederlands. De juf overloopt de namen van de kinderen, ze zegt goedemorgen, de kinderen antwoorden en vertellen wat ze zullen eten deze middag. Cosmin doet dit ook, hij zegt: "Goedemorgen juf, ik eet boterhammen."

Wiskunde: De juf geeft uitleg bij de oefeningen in het boek. Cosmin kan niet wachten en begint de oefeningen al in te vullen, terwijl de juf nog uitleg geeft. Hij heeft de oefeningen juist en werkt verder.

Kwartierlezen: Cosmin leest boekjes op niveau eind eerste leerjaar. Hij kan vlot lezen, maar de klanken van de klinkers zijn niet altijd juist. Tweeklanken, zoals: ie, ui, ij, ei, au... kent hij niet. Hij weet ook niet wat hij leest. De juf komt naast hem zitten en duidt enkele woorden op de tekeningen aan.

Taal: Cosmin is in deze les zichtbaar minder betrokken. Hij kijkt vaker rond, speelt met zijn pennenzak en vraagt twee keer of hij naar het toilet mag. Hij schrijft de antwoorden die de klas vond over in zijn schrift.

Hoekenwerk: Cosmin zit nu in de taalhoek, maar omdat de opdracht te moeilijk is voor hem, vraag de juf of ik hem wil begeleiden bij het werken op een site. De woorden worden voorgelezen en er wordt telkens een afbeelding getoond. Daarna volgen enkele oefening rond de klanken van de Nederlandse taal. Cosmin kan na enkele oefeningen samen te doen, zelfstandig aan de slag.

8.8 Bijlage 8: Vragen enquête (noden van de klasleerkracht m.b.t. anderstalige nieuwkomers)

Bachelorproef: anderstalige nieuwkomers begeleiden als klasleerkracht

Voor mijn bachelorproef doe ik een onderzoek naar de noden van leerkrachten die een anderstalige nieuwkomer begeleiden in de klas. Ik heb hiervoor jullie hulp nodig!

Eerst stel ik enkele algemene vragen, daarna volgen enkele open vragen rond anderstalige nieuwkomers.

* Required

1. Leeftijd

Mark only one oval.

- 20 - 30
 30 - 40
 40 - 50
 50 - 65

2. Geslacht

Mark only one oval.

- man
 Vrouw

Bachelorproef: anderstalige nieuwkomers begeleiden als klasleerkracht

3. Zat er al eens een anderstalige nieuwkomer in uw klas? *

Mark only one oval.

- Ja
 Nee

4. Welke 'plaats' krijgt de anderstalige nieuwkomer in de school? *

Mark only one oval.

- Onthaalklas *Stop filling out this form.*
 Reguliere klas + extra zorg *Skip to question 5.*
 Reguliere klas zonder extra zorg *Skip to question 5.*
 Other: _____ *Skip to question 5.*

Bachelorproef: anderstalige nieuwkomers begeleiden als klasleerkracht

8. Uw gevoel was eerder negatief? Wat zou u kunnen helpen om de opvang van een anderstalige nieuwkomer positiever te ervaren?

9. Uw gevoel was eerder positief? Welke dingen/mensen hebben bijgedragen tot dit positief gevoel?

10. Heeft uw ervaring met anderstalige nieuwkomers invloed op het gevoel dat u heeft? *

Bachelorproef: anderstalige nieuwkomers begeleiden als klasleerkracht

5. Als de leerling in een reguliere klas werd geplaatst, hoe werd deze klas gekozen? *

Mark only one oval.

- Leerling plaatsen op leeftijd
- Leerling plaatsen op niveau
- Other: _____

6. Er komt een anderstalige leerling bij u in de klas, hoe voelt u zich daarbij? *

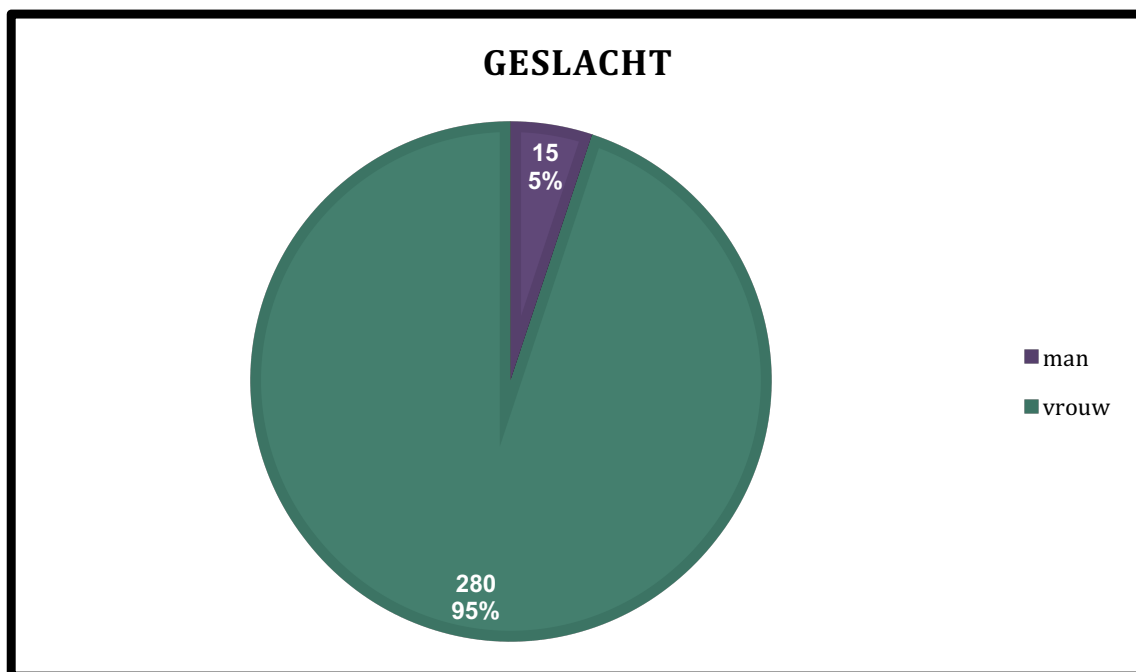
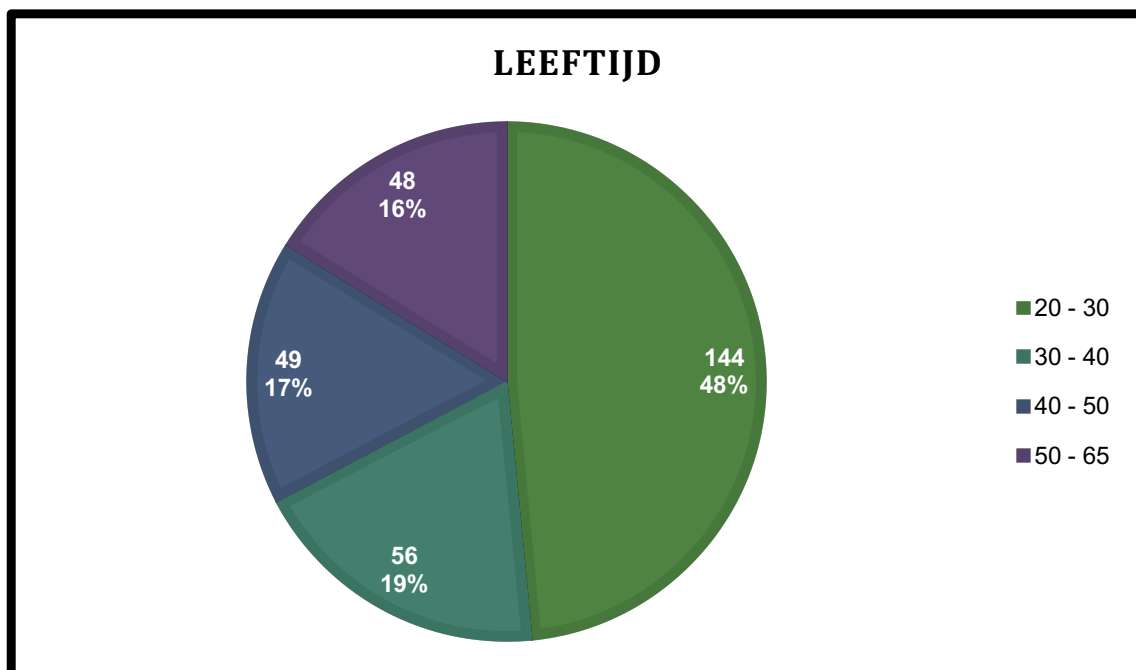
U kan meerdere vakje aanduiden.

Check all that apply.

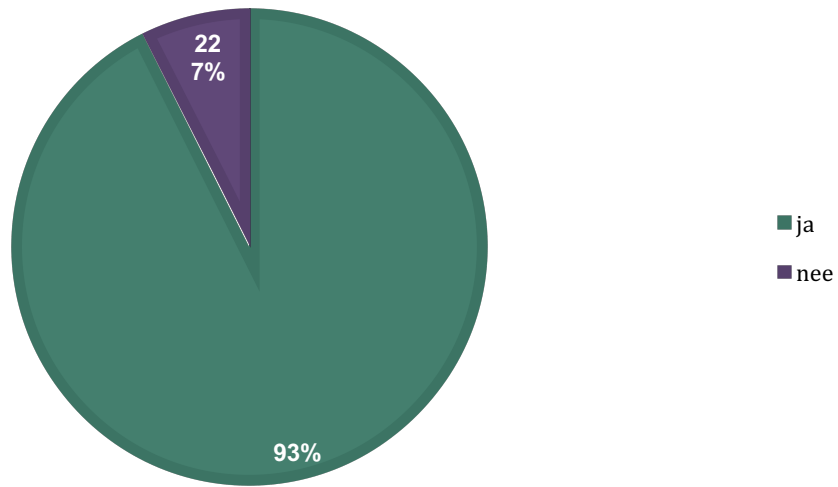
- Enthousiast
- Afstandelijk
- Geïrriteerd
- In paniek
- Hartelijk
- Blij
- Op mijn hoede
- Verwachtingsvol
- Ongemakkelijk
- Waakzaam
- Angstig
- Ongerust
- Gespannen
- Wanhopig
- Open
- Vastberaden
- Onzeker
- Kalm
- Op mijn gemak
- Nieuwsgierig
- Other: _____

7. Hoe komt het dat u zich zo voelt? *

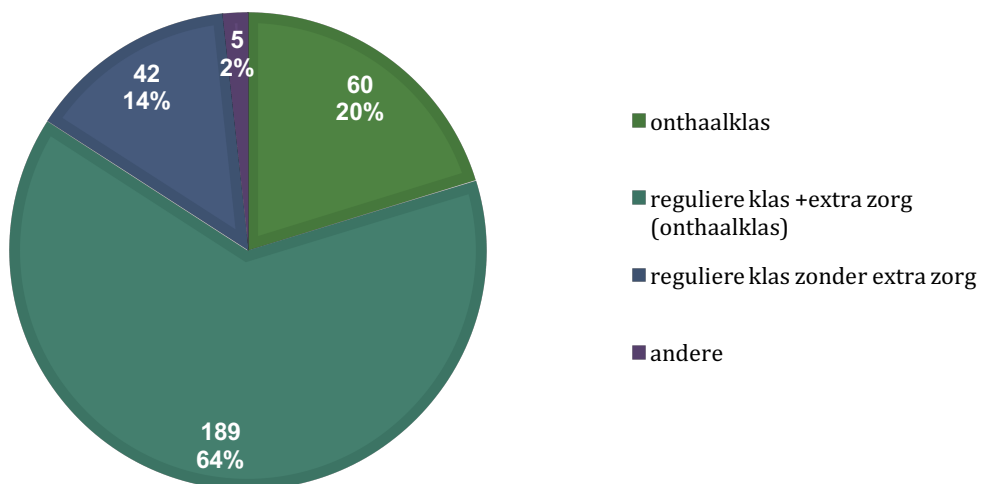
8.9 Bijlage 9: Antwoorden enquête (noden van de klasleerkracht m.b.t. anderstalige nieuwkomers)

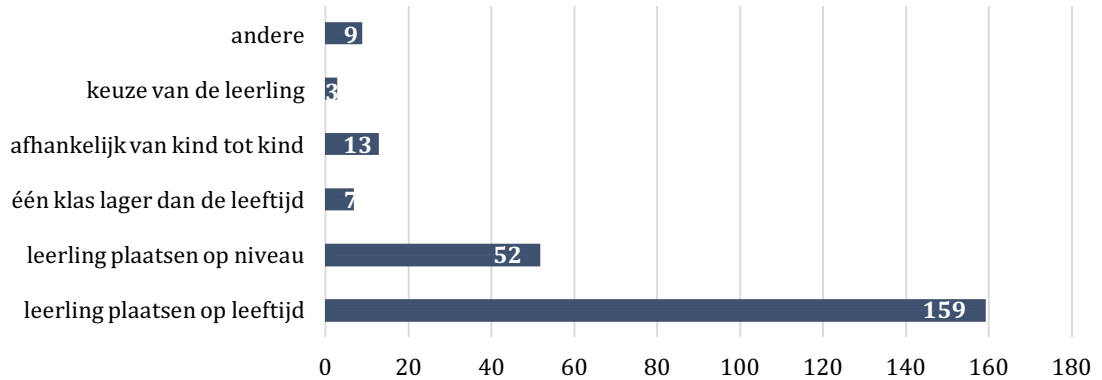
ZAT ER AL EENS EEN ANDERSTALIGE NIEUWKOMER IN UW KLAS?

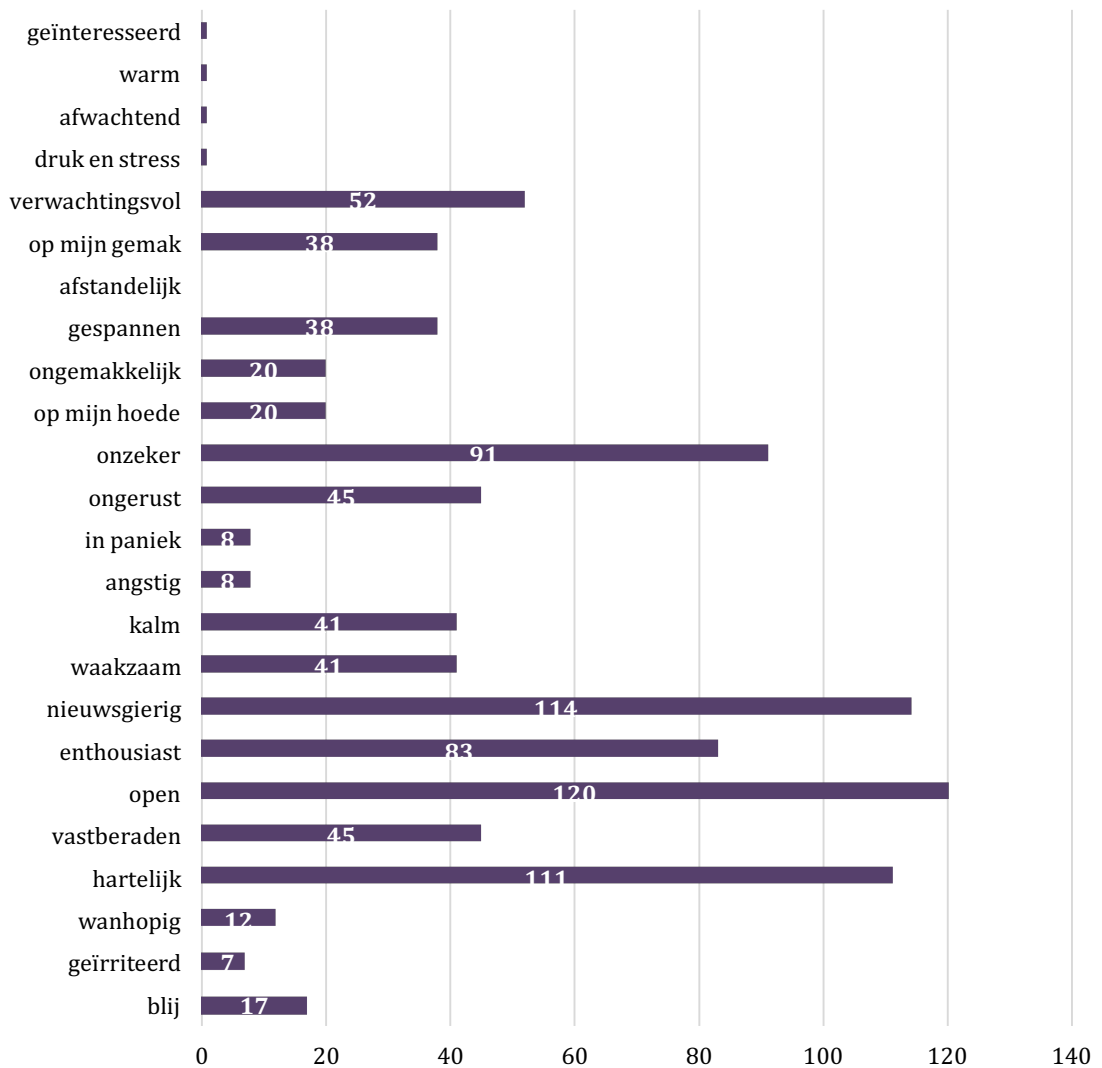
WELKE 'PLAATS' KRIJGT DE ANDERSTALIGE NIEUWKOMER IN DE SCHOOL?

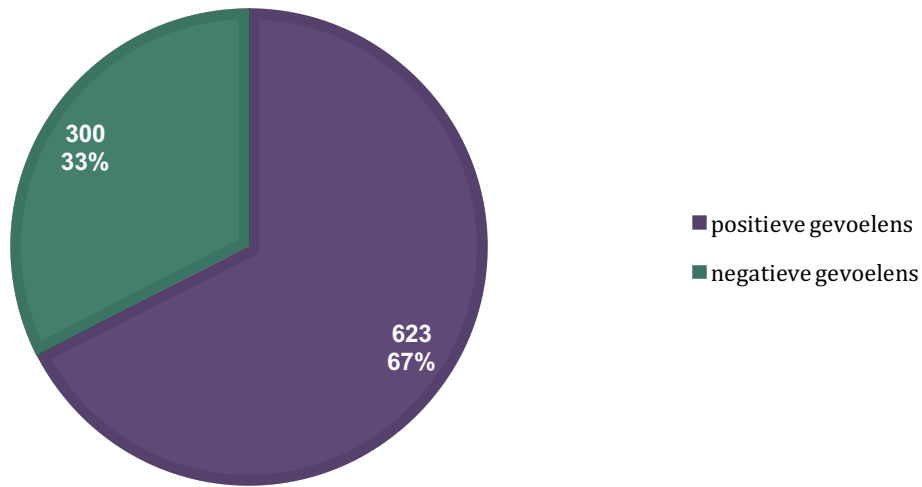
ALS DE LEERLING IN EEN REGULIERE KLAS WERD GEPLAATST, HOE WERD DEZE KLAS GEKOZEN?

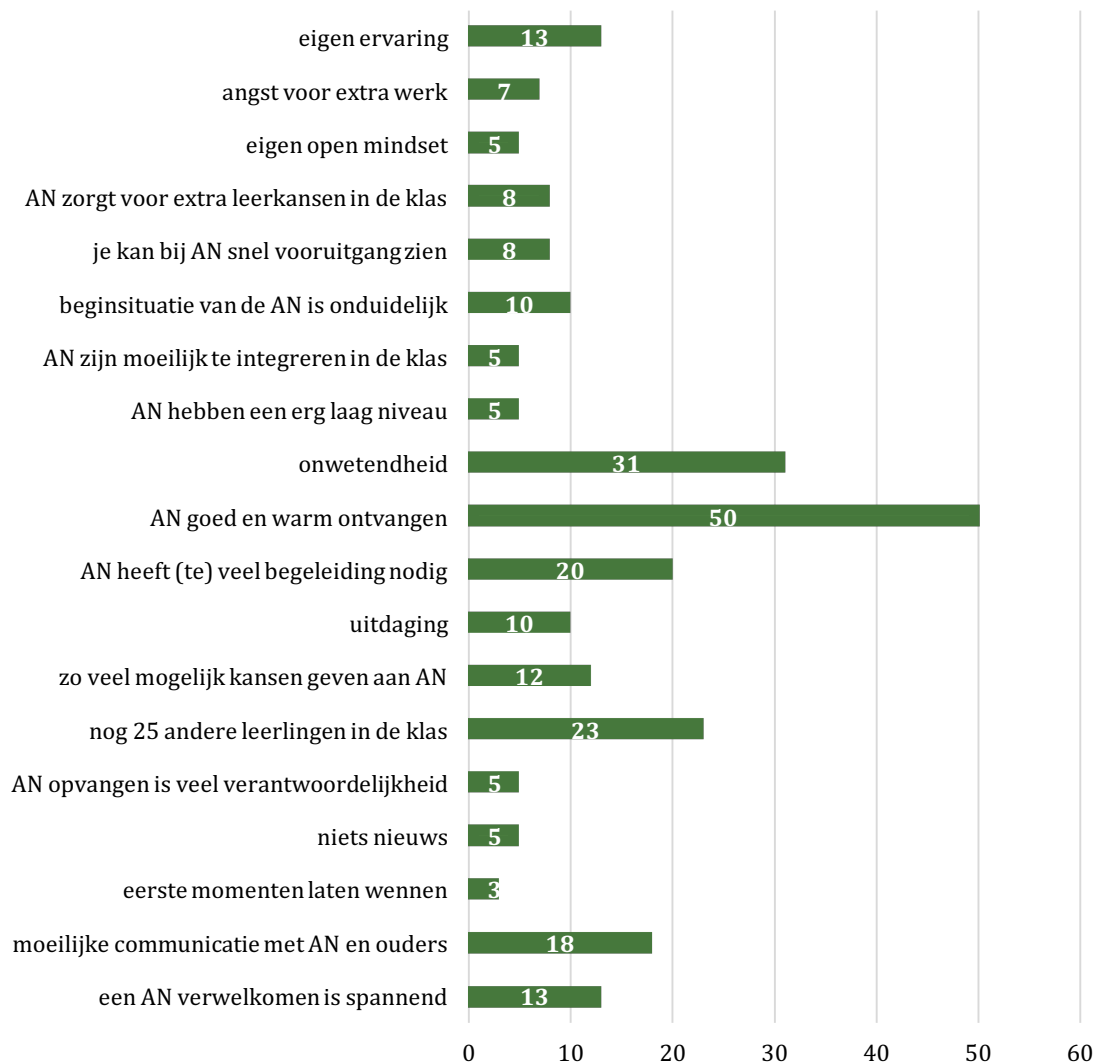
ER KOMT EEN ANDERSTALIGE NIEUWKOMER BIJ U IN DE KLAS, HOE VOELT U ZICH DAARBIJ?

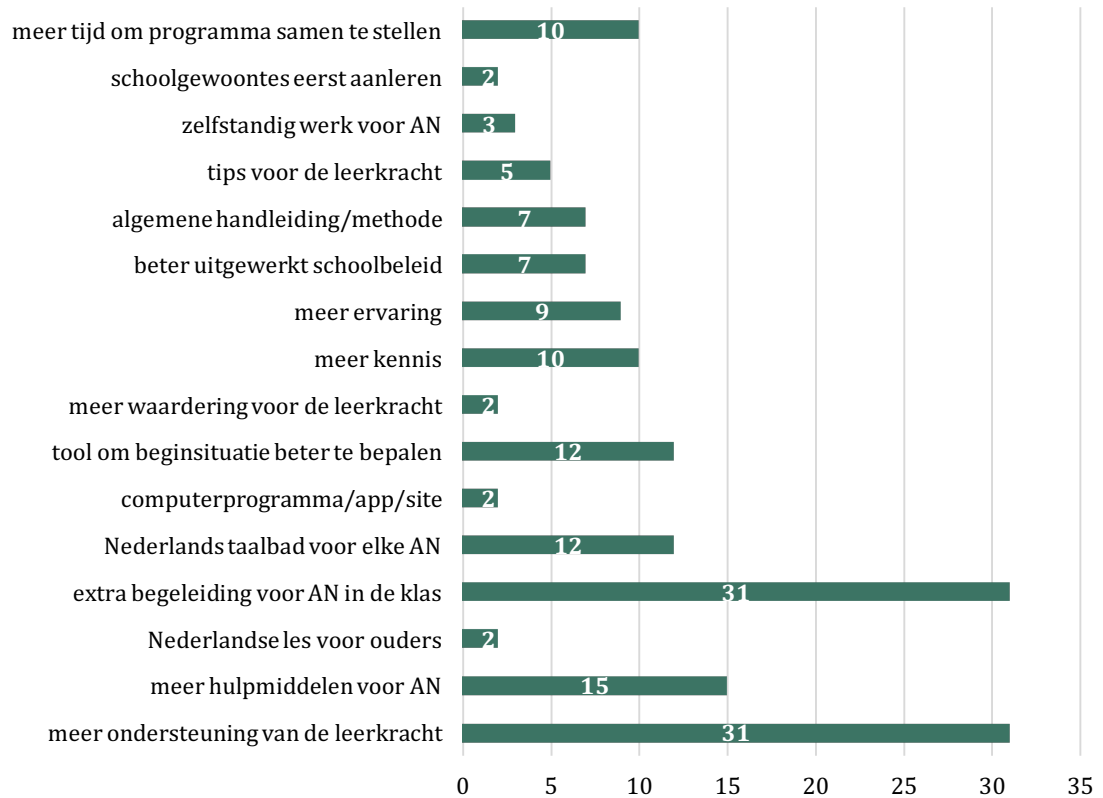
ER KOMT EEN ADERSTALIGE NIEUWKOMER BIJ U IN DE KLAS, HOE VOELT U ZICH DAARBIJ?

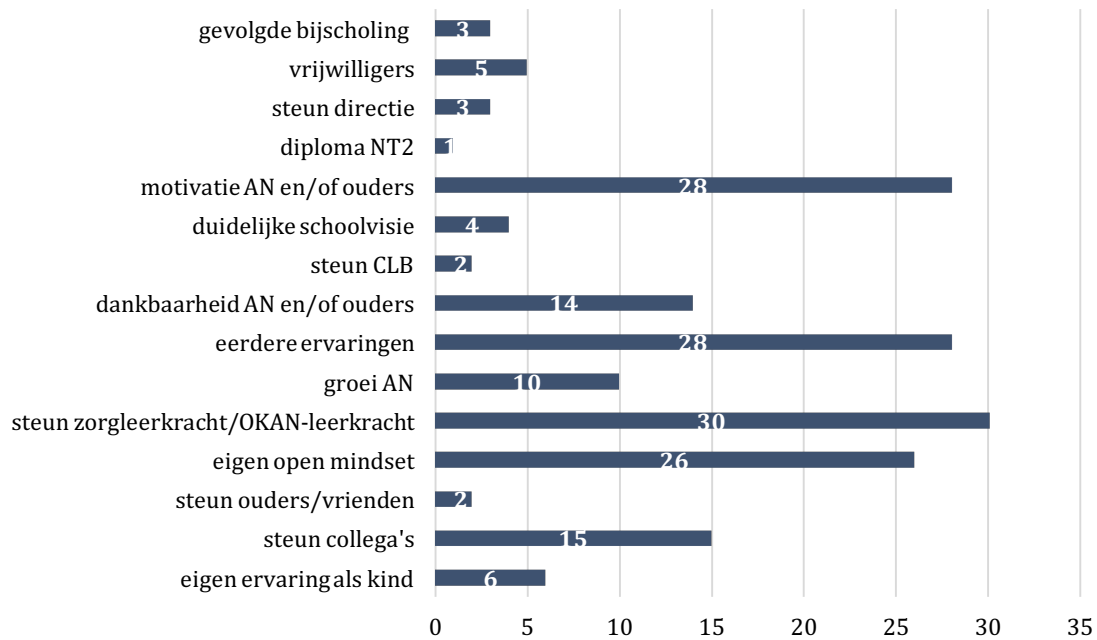
HOE KOMT HET DAT U ZICH ZO VOELT?

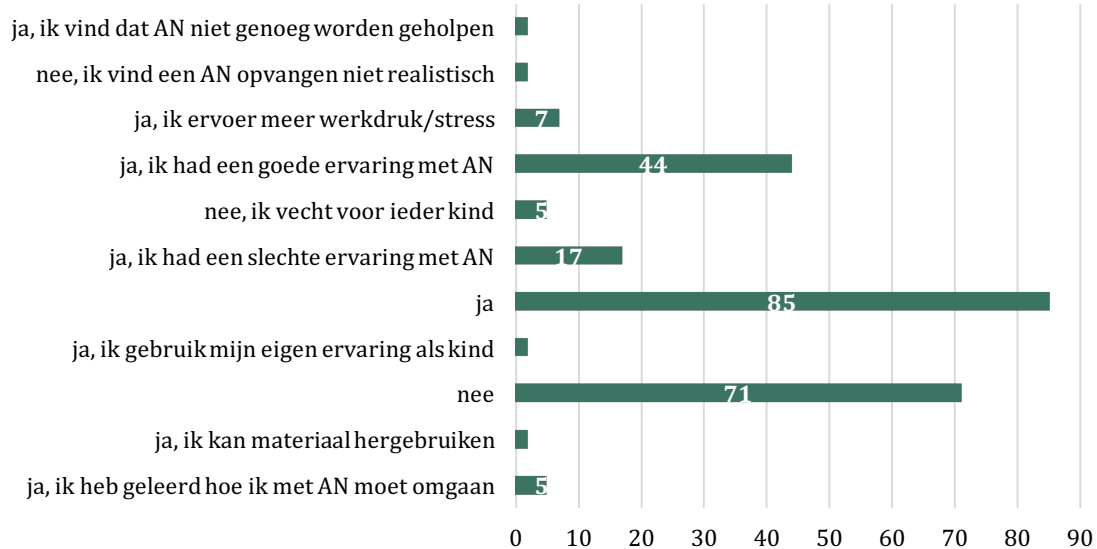
UW GEVOEL WAS EERDER NEGATIEF? WAT ZOU U KUNNEN HELPEN OM DE OPVANG VAN EEN ANDERSTALIGE NIEUWKOMER POSITIEVER TE ERVAREN?

UW GEVOEL WAS EERDER POSITIEF? WELKE DINGEN/MENSEN HEBBEN BIJGEDRAGEN TOT DIT POSITIEF GEVOEL?

HEEFT UW ERVARING MET ANDERSTALIGE NIEUWKOMERS INVLOED OP HET GEVOEL DAT U HEEFT?

8.10 Bijlage 10: Product of ontwerp als eindresultaat

www.woordenschatAN.weebly.com

8.11 Bijlage 11: Samenvatting bachelorproef

 Anderstalige leerlingen begeleiden als klasleerkracht Nikita Van Wingen Julie D'Haeyer Vrije Basisschool EDUGO Sint - Vincentius			
<p>Omschrijving kort</p> <p>Onderzoeksvraag Hoe kunnen we als klasleerkracht een anderstalige nieuwkomer zelfgestuurd nieuwe receptieve woordenschat laten ontdekken en aanleren in de eerste zes maanden van het Nederlandstalige onthaalonderwijs?</p> <ol style="list-style-type: none">1. definiërend2. verklarend3. evaluerend4. vergelijkend5. beschrijvend6. ontwerpend <p>klasleerkracht anderstalige nieuwkomer woordenschat</p>	<p>Onderzoeksmethode</p> <p>Participanten EDUGO anderstalige nieuwkomer klasleerkracht zorgcoördinator ANDERE 297 klasleerkrachten</p> <p>Onderzoeksetting (5W1H-methode) Wie? Klasleerkracht Wat? AN nieuwe woordenschat aanbrengen Waar? In de reguliere klas Wanneer? Tijdens de lessen Waarom? Om meer te begrijpen Hoe? Zonder veel extra begeleiding van de leerkracht</p> <p>Dataverzameling</p> <ol style="list-style-type: none">1. bestuderen2. bevragen3. bezoeken4. observeren	<p>Resultaten</p> <p>Bevindingen na dataverwerking</p> <p>Noden van de klasleerkracht EDUGO ALGEMEEN</p> <p>Interactie en thematisch werken is belangrijk.</p> <p>Website: www.woordenschatAN.weebly.com</p>	<p>Besluit en/of aanbevelingen</p> <p>Interactie is nodig om woordenschat aan te leren. Het is dus moeilijk voor anderstalige nieuwkomers om woordenschat zelfgestuurd te verwerken.</p> <p>De website kan geëvalueerd en verbeterd worden.</p> <p>Ook de andere noden van klasleerkrachten kunnen verder onderzocht worden.</p> <p>Referenties</p> <ul style="list-style-type: none">▪ Lenaerts, L. & Wauthier, Y. (2014). <i>Geen pANiek ... Snel op weg met anderstalige nieuwkomers</i>. Antwerpen – Apeldoorn: Garant.▪ Jaspaert, K. & Frijns, C. (2017). <i>Taal leren Van kleuters tot volwassenen</i>. Tiel: Uitgeverij Lannoo.